

II RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 175 (51).** 1924. a.

II Riigikogu koosolek 11. detsembril
1924. a. kell 10 hom.

Kokku on tulnud 90 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **Fr. Akel**, rahaminister **O. Strandman**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, põllutöominister **A. Kerem**.

P ä e w a k o r d :

1. Kaitsewägede ülemjuhataja ettekanne 1. detsembri sündmustest ja praegusest seisukorrast. (Kinnisel koosolekul).

2. Wabariigi Walitsuse wastamine L. Johanson'i küsimise peale riigimõisate põllutöolistega sõlmitud töölepingutes ülesütlemise tähtaja märkimatajätmise kohta.

3. Wabariigi Walitsuse wastamine L. Johanson'i küsimise peale riigipäralt olewate sinelite ja teiste kanderiiete wäljaweo ning puudustkannatajatele jagamise kohta.

4. Wabariigi Walitsuse wastamine O. Köster'i ja R. Penno küsimise peale riigirentnikuilt nõutawa hooneterendi asjus.

5. Wabariigi Walitsuse wastamine A. Kärner'i küsimise peale Pahila magistraal-kaanali kaewamise asjus.

6. A. Jõeäär'e küsimine Wabariigi Walitsusele alkoholi salaweo wastu wõitlemise konwerentsi asjas.

7. Läbirääkimised Wabariigi Walitsuse wastamise puhul O. Gustawson'i, K. Saawo ja E. Peterson'i arupärimise peale Hiiu-Kõrgessaare Lauka-Isabella asunduse karjamaa küsimuse kohta.

8. Iseseiswa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek rahaministrile aktsiisi peawalitsuses asetleidnud wäärnähtuste kohta.

9. K. Tonkman'i, K. Arras'e ja M. Martinson'i arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele erakorralise 6.200 tiinu suuruse metsalangi realiseerimise üle.

10. M. Laarman'i, J. Nuut'i ja K. Tonkman'i arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele põllupidajatele elukorterite ehituslaenude mittewäljaandmise asjas.

11. Kaubandus-tööstuskoja seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

12. Kaubandus-tööstuskoja elluwii-mise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

13. Kohtuministeeriumile 1924. a. korraliste kulude lisaelarwe arwel eelkre-diidi awamise seadus — III lugemisel.

14. 1925. aastal tegelikku kaitsewäe-teenistusse wõtmise ja sellest wabasta-mise seadus — III lugemisel.

15. Piirituse ja wiinamüügi seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

16. Hoolekandeseadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**, pärast esimees **J. Tõnisson**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 10.25 min.

1. Päewakorra Juhataja **K. Wirma**: Awan Riigi-

kogu koosoleku. Päewa-kord on Riigikogu liigetele koju kätte saadatud. Riigikogu juhatus paneb ette esimest päewakorra-punkti päewakorrast ära jätta. Kas tehakse weel teisi ettepanekuid päewakorra kohta.

B. Eilman (is.): Ma panen ette päewakorra esimeseks punktiks wõtta komisjonide täiendawad walimised.

Juhataja **K. Wirma**: Riigikogu juhatus poolt on ettepanek esimene päewakorra-punkt wälja jätta. Teine ettepanek on tehtud rkl. Eilman'i poolt — wõtta päewakorra esimeseks punktiks komisjonide täiendawad walimised. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on päewakord muudetud kujul wastu wõetud.

Enne päewakorra juurde asumist on sõna sekretääril teadaande korras.

2. Teadaandmine Sekretäär **J. A. Metusala iseseiswa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühma astumise kohta**. **Piiskar**: Rkl. Metusala on Riigikogu juhatusle kirjalikult teatanud, et ta iseseiswa sotsialistliku töölispartei Riigikogu

rühma astub. Samuti teatab iseseisva sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühm, et rkl. Metusala tähendatud rühma astub.

3. Teadaandmine kohtuministri esitise kohta rkl. Jürna Riigikogust väljaandmise asjas.

Kohtuministrilt on tulnud esitis rkl. Jürna wahiallawõtmiseks, kuna rkl. Jürna'l on määratud 2000-margaline rahatrahw wõi maksujõuetuse korral seitsmepäewane arest.

4. Komisjonide täiendawad walmised.

Juhataja **K. Wirma**: Kuna ettepanekuid ei tehta, siis on käesolew päewakorra-punkt läbi.

Kuna Wabariigi Walitsuse esitaja kohal ei ole, siis jääwad wahahe päewakorrapunktid 2, 3, 4 ja 5 ning Riigikogu asub päewakorra 6. punkti juurde.

5. A. Jõeäär'e küsimine Wabariigi Walitsusele alkoholi salaweo wastu wõitlemise konwertsantsi asjas.

A. Jõeäär (sd.) (loeb):

Kas kawatseb Wabariigi Walitsus praegu Helsingis peetawal alkoholi salaweo wastu

wõitlemise konwertsantsil wastu tulla Soome ettepanekutele sala piiritusweo laewastiku häwitamise garanteerimiseks Soome lahest ja piirituse salasissewo takistamiseks Baltimere äärsetesse riikidesse ja kas on Wabariigi Walitsuse poolt antud wastawad direktiiwid Eesti esitajale sellel konwertsantsil?

Kui seda mitte tehtud ei ole, siis misugustel põhjustel?

6. Läbirääkimised Wabariigi Walitsuse wastamise puhul O. Gustawson'i, K. Saawo ja E. Peterson'i arupärimise peale Hiiu-Kõrgesaare Lauka-Isabella asunduse karjamaa küsimuse kohta.

O. Gustawson (is.): Et käesolewa arupärimise esitamisest ja selle peale wastamisest juba hulk aega möödunud, siis lubatagu kõigepealt mõne sõnaga lühidalt puudutada käesolewa arupärimise aluseid. Muidu ei oleks wast härradel rahwasaadikuil küllalt selge,

millepärast siin piike murtakse. Meie arupärimine käsitas Hiiu-Kõrgesaare

Lauka-Isabella asunduse karjamaa küsimust. Ja seda kahes suunas. Esiteks asunikkude ja teiseks kohalikkude popside murede seisukohalt. Kogu küsimuse käik kujunes järgmiselt:

Juba 1919. a. wõeti Hiiu-Kõrgesaare wallas riigimetsa alla Isabella karjamaõisa endine karjamaa, — maa-ala, mis oma wõsandiku ja jändrikuist lehtpuiega kõike muud on kui mets, küll aga kena karjamaa. Selle meile mõistmatu hankimise tagajärjel pidid Isabella karjamaõisa planeerimisel ja wäljaandmisel 1920. Isabella asunduse asunikud loomulikult jääma kas hoopis ilma wõi wõrdlemisi wähesse karjamaaga. Tõusis nurin. Käidi põllutööministeeriumile kõwasti peale. Ja 1923. a. tehtigi põllutööministeeriumis korraldus — tähendatud karjamaa riigimetsast eraldada ja tükeldata. See sündis 1923. a. suwel.

Esialgse kawa põhjal oleks karjamaaga warustatud 10 karjamaata asunikku ja tosinawõrd kohalikkude popsi. Maakonna planeerimiskomisjon muutis esialgse kawa. Popsidele määratud karjamaa wõeti riigimetsa alla tagasi. Asunikkude warustamiseks aga otsustati tükeldata uuest karjamaast loodud asundustalu. Maakonna planeerimiskomisjoni kawa kinnitas planeerimise peakomisjon 8. jaanuaril 1924. a. Kinnitatud kawa põhjal asunikkudele määratud karjamaa juurdelõiked jäid aga 1924. a. 1. mail asunikkudele wälja andmata. Kohalik metstkonna metsaülem tõrkus maakorraldusajade lõpuinstantsi poolt tehtud otsust teostamast, seletades, et wastaw korraldus keskkohast puuduwat. Ning kohalikud asunikud pidid kogu 1923. a. suwel karjatamispiletitega oma loomi karjatama neile määratud karjamaa-tükkidel. Pealegi wõeti samadele tükkidele suuremate kohapidajate loomi lähemast ja kaugemast ümbruskonnast. Loomulik, et pahameel sarnase isewärki asjaajamise pärast suur oli nii asjaomaste asunikkude kui ka kohalikkude karjamaata popside keskel.

Meie arupärimise ülesandeks oli tuua selgust sellesse sassiaetud küsimusse. Meie pärisime põllutööministrilt: 1) Kas ja millal mõeldakse eraldatud karjamaatükid üle anda põllutööministrile? 2) Mikspärast ei ole seda siinamaani tehtud? ja 3) Kas, millal ja kuidas mõeldakse karjamaaga warustada kohalikka popse?

Härra põllutööminister on wastanud. Meid ei rahulda antud wastus. See on poolik ja põhjendused ebapaikapidawad.

Ei saa salata — härra põllutööminister on talitanud rüütlikult, wõttes suuremeelselt keskwalitsuse kanda kohaliku metskonnaülema patud. Aga kaitse alla wõetaw lemmik on walinud weidi madalama lennu. Mulle näib, et ta on oma ülemuse — metsade peawalitsuse juhataja — lahkel kaasabil ministri wäikseltsisse wedanud.

Kõik need ilusad asjad, millest kõneles härra minister oma wastuses, on leidnud lahenduse maakonna planeerimise komisjonis wastuwõetud ja planeerimise peakomisjoni poolt 1923. a. jaanuaris kinnitatud planeerimiskawas. Et metsade peawalitsus ka selle kawa wastu oleks protesteerinud riigimetsa huwide nimel, seda kuulsin ma esimest korda härra ministri suust. Ja see on seda hämmastawam, et just metsade peawalitsuse esitaja pealekäimisel maakonna planeerimiskomisjonis esialgset kawa radikaalselt muudeti. Metsade peawalitsuse pretensioonid leidsid seal täieliku rahulduse. Kohalikkudele popsidele planeeritud karjamaa-ala otsustati riigimetsa alla tagasi wõtta, asunikukudele määratud juurdelõikeid kärbiti märksa, piirdudes waid selle uudistalu tükeldamisega, millest härra ministergi kõneles wastuses.

Süües öeldakse küll isu kaswawat. Aga antud korral ei ole vähematki objektiivset põhjust oletamiseks, et metsade peawalitsus oleks wõinud protesteerida selle planeerimise peakomisjonis kinnitatud kawa wastu, mis oli põhjalikult ümber parandatud metsade peawalitsuse enda nõuetele wastawalt.

Kes aga tõesti tähendatud kawa wastu õigel ajal protesteerisid, olid lisa-karjamaata jäänud asunikud ja kohalikud popsid. Nende põhjendatud protesti esialgses kawas ette wõetud kärpimiste wastu jättis aga planeerimise peakomisjon tähele panemata, kinnitades maakonna planeerimiskomisjoni otsuse. Hiljem käisid protesteerijate esitajad põllutööministeeriumis suusõnal rohtu otsimas oma karjamaa-ohu wastu. Ja siis töötatigi neile see rewisjonireis, mida mainis härra minister wastuses. Sellejuures aga tähendas ministri abi wäga õieti, et karjamaaküsimuse edasiarendamine selles suunas põrmugi ei tohi takistada lõpulikult kinnitatud planeerimiskawas selleks

ettenähtud lisa karjamaatükide kättemist asunikukudele. Need on kaks küsimust, millest üks otsustatud, teine aga otsustamata, ja milliseid sellepärast kummalgi omaette edasi arendada tuleb.

Ning ei saagi teisiti. Härra minister on enese asetanud weidi täbarasse seisukorda. Ta on seletanud, et tema korraldusel on planeerimise peakomisjoni lõpulikult kinnitatud kawa põhjal wäljaandmiseks määratud karjamaatükide wäljaandmise seisma pandud ja kawa ise rewideeritud ning et lisa karjamaatükide wäljaandmine kõigewastsema kawa põhjal sündiwat 1. mail 1925. Maareformi teostamise määruste § 63. ütleb aga planeerimiskawade kohta selgel sõnal: „Planeerimise peakomisjoni otsused on lõpulikud.“

Ma arwan, et igasugused kommentaarid siin on asjatud — planeerimise peakomisjonis juba kinnitatud otsuseid kodusel kombel muuta ei saa. Ei ole aga midagi kuulda olnud sellest, et oleks astutud wastawaid samme jösseastunud seadliku kawa tühistamiseks ja uue soetamiseks seaduses ettenähtud korras. Ei kohapeal ega maakonna planeerimiskomisjonis pole uutest planeerimiskawadest vähemalt siamaani midagi kuulda olnud. Ja päris kindel paistab olewat: kui 1. mail 1925. a. tõesti midagi wälja anda wõidakse ja tahetakse, siis ikkagi sama kawa põhjal, mis planeerimise peakomisjonis kinnitatud juba 1923. a. Sellepärast jääb nii enne kui pärast ministri seletust arusaamatuks, mil põhjusel on keskwalitsusest wõidud teha korraldus kohalikele metskonna metsaülemale kõnesolewaid maatükke käesolewa aasta kewadel mitte wälja anda. Ma kaldun siiski arwama, et müstiline korraldus on tagantjärele päästerõngana kerkinud pealwee selleks, et kuidagi õigustada katsuda maakonna metskonna metsaülema mõistmatuid samme. Aga nii ühel kui teisel juhtumisel — ses osas ei rahulda meid ministri seletus mitte.

Samuti ei saa meid loomulikult rahuldada härra ministri wäikimine meie arupärimise wiimases küsimises käsitatud asjas. Ja see on — kohalikkude popside karjamaaga warustamine. Sellest ei kõnelenud härra minister sõnagi. Ridade wahelt waid wõis mõista, et siin kõik nõnda jätta mõeldakse, nagu praegu on. Wõib olla olen eksinud. Ma arwan, et mitte. Sest need kaks härrat peawalit-

suse juhatajat, keda suwel komandeeriti kohale küsimusega tutwunema, on leidnud: see Isabella endine karjamaa on püha maa, — riigimets, mida puutada ei tohita. Nagu kohaltsaadud andmed kõnelewad, on tähendatud rewisjon sündinud nõnda, nagu see meil õhnetuseks moeks saanud — pealiskaudne paraad pro forma, muud ei midagi. Ei ole tarwili-kuks peetud ei kohaliku omawalitsuse ega kohalikkude elanikkude esitajate osawõttu ega nende arwamiste ärakuulamist. Ainukeseks a-ks ja o-ks on olnud kohalik metskonna metsaülem. See härra kaitses muidugi kui noor lõwi igat jalatäit sellest enam kui kahtlasest metsamaast, mis talle wõimaldanud uue metsawahikoha loomise otse oma ukse alla — rohkem oma isiklikkudes kui riigi huwides. Härra metsaülem kasutawat Murrumetsa metsawahti rohkem oma kutsarina kui metsawahina. Loomulik on siis, et härra metsaülem milgi tingimisel oma metsawahist ilma jääda ei taha. Nii kirjutatakse mulle kohalt. Ja siia ongi see koer maetud. Mitte aga sinna, nagu tahetaks endist karjamaad metsana konserweerides — kaitssta riigi metsamajanduse huwisid. Ma rõhutan — kõnesolew Murrumets on kohalikkude elanikkude üksmeelsel hindamisel sarnane, mis on iseloomult kõike muud kui mets — selle sõna tawalisest mõistes. Kui aga nüüd igat jalatäit sellest kahtlasest metsast katsutakse kohalikkude elanikkude eluliste huwidele risti wastu pühaks ja puutumatuks tunnistada ainult sellepärast, et sel teel kohalik metskonna metsaülem saaks endale soetada mõningaid isiklikka mõnususid, siis on arusaadaw, et see kohal rahulolematuse lained lööma paneb ja lööbki. Äärmist kibedust ja põhjendatud pahameelt õhkuwad need kirjad, mis ma käesolewas küsimuses olen saanud. Seal öeldakse lausa, et sarnane rahwa-waenuulik asjaajamine on kõige parem wesi kommunistide weskile. Ühes kirjas öeldakse, et metsaametnikud oma mõistmatute korraldustega on palju rohkem kommuuna heaks ära teinud, kui need 149, kelle üle hiljuti kohut mõisteti.

Kõike seda arwesse wõttes leian mina, et nii pinnapealselt, kui seda härra põllutöömister wastuses teinud, sellest küsimusest üle libiseda ei tohi. Asunikudele kohapeal oleks pidanud wastu tulema juba 1924. aasta kewadel ja neile krundid wälja andma. Kui seda ei teh-

tud, siis rikuti sellega seadust. Samuti ei ole ühtegi kaaluwat põhjust, mis kõneleks selle kasuks, et Murrumets tuleks riigimetsana konserweerida. Sel teel tooks tema riigile waid küsitawat tulu, mille kulud ära sööksid. Ainukene otstarbekohane tee on anda see metsamaa kohalikkudele popsidele, kelle majapidamine karjamaa puudusel äärmiselt kannatab.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Liigand'i poolt on esitatud liht ülemineku-wormel. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on liht ülemineku-wormel wastu wõetud.

7. Iseseiswa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek rahaministrile aktsiisi peawalitsuses asetleidnud wäärnähtuste kohta. (Arupärimise-ettepaneku tekst: „Aktsiisi peawalitsuses on nii eelmistel aastatel kui hiljemgi ilmsiks tulnud wäärnähtusi, mis osutawad, et tähendatud peawalitsuse tegevuse juhtimine sünnib ebakorralikult.

Nii on aktsiisi peawalitsuse kahjuks aegumise tagajärjel lõpetatud mitmed süüteoasjad, mis algatud aktsiisiseaduse rikkujate wastu. Selle tagajärjel on riik kandnud õige tuntawaid kahjusid.

Samuti on Tallinnas riigi wiinalao wideerimisel mitmel korral ilmsiks tulnud suuremad piirituspuudujäägid. Kunni siamaani ei ole aktsiisi peawalitsuses astutud samme tähendatud puudujääkide lõpuliuku selgitamiseks ja asjaomaste süüdlaste wastutuselewõtmise algatamiseks.

Lõpuks äratub äärmist wõõrastust, et kunni siamaani alles selgitamata aktsiisi peawalitsuse juhataja A. Thomson'i o-ü. „Veritas'e“ osanikuks olemise küsimus, mille kohta juba ammugi awalikult tsirkuleeriwad kuuldused.

Kirjeldatu põhjal palub iseseiswa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühm rahaministrilt wastust:

1) Mil põhjusel on aktsiisi peawalitsuses riigi kahjuks aeguda lastud terwerida asjaomaseid süüteoasju?

2) Kas ja millal kawatseb rahaminister lõpuliuku selgitada lasta piirituspuudujäägid riigi wiinalaos Tallinnas ning algatada asjaomaste süüdlaste wastutuselewõtmist?

3) Kas wastab tõele, et aktsiisi peawalitsuse juhataja A. Thomson on olnud

wõi on praegugi napse ja likööre walmistawa o-ü. „Veritas'e“ aktsionääriks, ning kui ja, siis — mikspärast ei ole rahaminister kunni siimaani teinud neid järeldusi, mis maksew aktsiisiseadus seks puhuks ette näeb?

4) Mis mõtleb rahaminister üldse ette wõtta aktsiisi peawalitsuse asjaajamise terwendamiseks ning eelpoolloetletud wäärnähtuste kordumise ärahooldmiseks?

Palume wõtta see arupärimine Riigikogu lähema arupärimis-koosoleku päewakorda.

Tallinn, 25. XI. 24.

Iseseiswa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühma nimel:

Oskar Gustawson,
J. Tiks,
E. Jonas.“)

O. Gustawson (is.): Eelkõige lubatagu mind awameelselt konstateerida: midagi uut ja wastselt üllatawat pole mul öelda käesolewa arupärimise põhjendamisel. Ajakirjanduses on leidnud wäärilist hindamist need aktsiisi peawalitsuse wäärnähtuste walaskalad, mis kannawad käesolewat arupärimist. Meie arupärimise ülesanne ei ole sellepärast teha odawat sensatsioon. Meie arupärimise ülesanne on anda tõsine tõuge selleks, et asutakse arstima aktsiisi peawalitsuse haiget organismi. Ajakirjandus on kõnele- nud, aga selle hää ähwardab jääda hüü- jaks hääleks kõrbes. Meie oleme weendu- nud: need on asjad, millest nii mõõda ja päewakorras edasi minna ei tohi, otsekui oleks kõik parimas korras, nii et wõidaks aktsiisi peawalitsuse kõr- gusest triumfeerides heita alla awaliku arwamise aadressil: kuid wägitöö on kõike seda naerdes kanda, kuid wägitöö on willistades käia wääri randa. Riigikogu peab ütlemä oma sõna aktsiisi peawalit- suse omapärase korra ning kommete kohta.

Keegi ei salga wist: see peawalitsus on üldse üks salapärasem ja müstilisem nurk meie ministeeriumide Olymptas, pealt näha waikne ning kinnine kui kirik, kus isegi kõwasti kõnelemine osutub pa- tuks, ning kus rohkem kõhatatakse kui räägitakse, seestpidi aga täis wastakute huwide ja hasartsete apetiitide hoogsaid ristlemisi. Wõtke waid eksport Eerik ning Co. ja teised temasugused ning kuulge ainult, kuis neid kuldab seltskonna suu — meri kuulujutte, üks julgem ja

jõhkram kui teine. On see puhas laim, ei tea ma. On seal terake tõtt, ma ei tea mitte. Ma waid konstateerin: räägi- takse.

Aga sellest ei taha ma kõneleda. Ma waikin parem sellest, et piiriwalwe wõi- mud on tarwilikuks pidanud tänawu su- wel pöörata rahaministeeriumi poole mär- gukirjaga, aktsiisi peawalitsusele ette heites saamatust, ning wiiwitust kinni- püütud piirituse tollilaost wäljawõtmi- sel. See kõik kuulub eripeatükki, mis wäärib walgustamist omaette. Kässolew arupärimine saab endale kitsamad piirid. Nendesse jään ma.

Meie arupärimine loetleb kolme liiki korralagedust aktsiisi peawalitsuses: as- jade aegudalaskmine, piirituspuudujägid ning aktsiisi peawalitsuse juhataja osa- wõtt o-ü. „Veritasest“ aktsionäärina. Lubatagu mind käsitada neid asju, alates kõige wiimasest.

Eelkõige selle pikantse küsimuse põhi- mõtteline külg üldulatuses. Keegi ei waidle wist wastu: on halb, kui ametnik oma ametala garneerib mõne ärialaga; on kahekordselt halb, kui ametnik sobi- tab ärilisi suhteid — sidemeid seesuguse ärialaga, mis talle kui ametnikule allub. Mida kõrgemal ametkohal seesugune su- hetega ametnik, seda halwem ja hullem. Sest seda suuremaid shanse on selleks, et „oma“ ärikasusid igalpool etteotsa ni- hutada — olgu otse riigi wõi wõistle- wate äride kahjuks. See korrumppeerib kogu ametkonda. See otse prowotseerib põhjendatud ja põhjendamatu lamendi- lõomist ümber sarnaste suhete.

Riigikogus arutamisel olew riigitee- nistusseadus seab üles teatud tõkke ärit- semispahe lewinemisele ametnikkude ringkonnis. Teeb seda aga õige õnnetult. ühte patta heites kõik ärialad, liigitamata selle järele, kas nad äriosanikust ärioma- nikule alluwad wõi mitte. Siin peaks kindlasti wahet tehtama, kui mitte ei ta- heta sattuda wihma käest räästa alla. Enne tehti see suhtes kindlasti wahet.

Aktsiisiametkond peaks praegumaks- wa Wene aktsiisiseaduse põhjal olema üks sarnastest, kus ametnikkudel on kee- latud olla isiklikult wõi kaudselt äriosa- nikuks neile alluwates jookewalmistawa- tes ettewõtetes. Seesama määrus peaks loomulikult maksuma ka aktsiisi peawa- litsuse juhataja kohta.

Siit tulemegi küsimuse tuuma juurde kitsamas mõttes. Ja see on: kas kuulub

praegu wõi on waremalt kuulunud aktsiisi peawalitsuse juhataja härra Thomson o-ü. „Veritas’e“ osanikuks. Ma ütlen otsekohe: mul puuduvad andmed, et seda kategooriliselt tõendada võida. Küsimus on aga kantud sellele pinnale, kus lõpuks selgitus hädatarwilik. Sellepärast küsingi ma: kas on see tõsi? Juba aastate kaupa on wastawad töösturite ringkonnad küll otsekohe, küll ääriweeri weeretanud: Härra Thomson on „Veritas’e“ osanik. Sellel pinnal on aset leidnud isegi awalikud intsidendid. Nii 1922. a. Tallinna näituse puhul, kus tööstur Törnbaum auhinnamõistjate komisjonis härra Thomson’ile kui rahaministeeriumi esitajale awalikult näkku heitis süüdistuse: „Teie ei saa olla erapooletu. Teie olete „Veritas’e“ osanik.“ See sündis nimelt siis, kui auhinnakomisjon härra Thomson’i osawõttel oli määranud „Veritas’ele“ kuldauraha, teistele napsiwalmistajaile aga hõbeaurahad. Ja kuidas reageeris härra Thomson? Enam kui lihtsalt: läks weripunaseks, kargas püsti ja — kadus. Ning muud mitte midagi.

Sellest ajast on „Veritas’e“ wersiooni wisalt edasi weeretatud awaliku saladusena. Täna wu on see otsaga jõudnud ajakirjandusessegi. Nimelt kirjutab „Päewaleht“ 15. oktoobril sel aastal peal kirja all: „Jälle üks mohikaanlane.“

Kõike seda kroonib weel see, et peawalitsuse juhataja A. Thomson juba kaemat aega ühe kohaliku suurema likööriwabriku osanikuna on figureerinud. Samal ajal aga antakse alluwatele ametnikkudele waljuid eeskirju, milles kõwasti ära keelatakse niisuguste kõrwalteenistuste pidamine.“

Ma leian: kõige selle tagajärjel on küsimus iseendast seatud sellele pinnale, kus rahaministeerium waikijana waid pealt waadata ei tohi: Emba-kumba, tuldagu ja tõestatagu tõsiasjadega, et veritasiaadil puudub igasugune alus, wõi kui seda ei saada, seletatagu siis otsekohe, et ministeerium selles ei näe midagi lubamatut ega seadust rikkuwat, kui aktsiisi peawalitsuse juhataja on ühe alkoholilisi jooke walmistawa ettevõtte äri- osanik. Sest wõib ju olla maksab siingi: mis keeldud härjale, on lubatud Jupiterile. Niikaua aga, kunni rahaministeerium ses suhtes waikimise oma ainsaks wooruseks teeb, on meil õigus nõuda — täit selgust.

Edasi lubatagu mul peatuda piirituspuudujääkide juures riigi wiinalaos Tallin-

nas. „Waba Maas“ nr. 156 — 11. juulil s. a. ilmus peal kirja all: „Imelood aktsiisiwalitsuses“ järgmine kirjeldus:

„Tallinna riigi wiinalao rewideerimistel aktsiisi järewalwe poolt on mitu korda suured puudujäägid ilmsiks tulnud, mille tekkimiste põhjuste leidmiseks on mitmel korral tagajärjeta uurimisi olnud. Möödunud aastal tabati kriminaalpolitsei poolt piiritusmüügi pealt riigi wiina- ja piirituslao keldripidaja Johanson, kes praegu kohtu all ja endisest ametist tagandatud. Johanson’i tagandamise peale waatamata ei kadunud puudujäägid. Linnas wõis tihti kuulda, et Tallinna riigi wiina- ja piirituslaos asjad korras ei ole.

Millest siis wõisid kaod tekkida? See oli küsimus, mille peale kunagi wastust ei saadud. Nüüd on kuulda, et mõni kuu tagasi on asja juurdlemine nii kaugele läinud, et kao põhjused on selgitamisel ja mõnesugused wäärnähtused kindlaks tehtud.

Lao filtratsioonist lastakse wäljaandmise jaoskonda piiritust ja wiina nii palju, mis orderitele üles märgitakse ja mille järele lao arwepidamine sünnib, kui ostetakse. Kuid, alates 1922. aastast jaanuarikuust wõis alatasa näha, et filtratsiooni piiritusriist näitas vähema pange dearwu piiritust, kui tegelikult wäljaandmise jaoskonda oli sisse lastud, (näiteks, — oli 100 pange filtratsioonist wälja lastud, tuli wäljaandmise jaoskonda 103 ja rohkem pange) kuna arwestati lao raamatupidamises see piirituspangede arw, mida filtratsiooni jaoskonnas olew piiritusriist näitas, see tähendab — vähem. Selle tagajärjel tuli wäljaandmise jaoskonda alati rohkem piiritust kui filtratsiooni jaoskonna mõõduriist näitas, kuid kunagi wäljaandmise jaoskonnas selle peale waatamata ei olnud ülejääki, mis loomulikult oleks pidanud olema. Kuhu see ülejääk jäi? Ülejääk ei saanud algupärase raamatupidamise klappimise tagajärjel kuskile üles märgitud, sest orderitele, mille alusel raamatupidamine seisab ja mis igapäewast läbikäiku näitawad, kirjutati alati piirituspangede arwuks see arw, mida filtratsiooni jaoskonnas olewa piirituse rõhumise riista mõõdupuu näitas. Sarnane arwete klappimine orderitele oli sellepärast wõimalik, et lao keldripidaja Johanson (kes praegu kohtu all) orderitele möödunud aastal kuudewiisi üksinda wäljaandjana ja wastuwõtjana terwes lao kolmes jaoskonnas (keldri, wäljaand-

mise ja filtratsiooni) alla kirjutas, ja peale tema tagasiastumist praegune laoülema abi Sass (ameti pooltest endine mõisawalitseja) seda laoülema Lewo teadmisel ja isegi käsul ka jälle teinud. Järelikult, wäljaandmise jaoskonnast on ülejäak mitte filtratsiooni jaoskonda tagasi jooksnud (1. korralt 3 korrale), waid kuskile mujale...

On selge, et lao jaoskondade wahelised wiina ja piirituse üleandmise arwud kooskõlas peawad olema, kuid kui need arwud lihtsalt ühe ainsa isiku poolt klappitakse, on see liig imelik. Pealegi kadu wäljaandmise jaoskonnas on lubamatu ja selleks pole mingisugust normi ette nähtud, samuti nagu endise Wene monopooli ajal, kus ostjatele oma nõudes wäljaandmise juures wäljaandmise jaoskonnas ei tohtinud kadu ette tulla.

Tähelpanu wäärt, et 1922. a. jaanuarikuul kõneallosele piiritusriist filtratsiooni jaoskonnas leiti 4-liikmelise komisjoni poolt 342 panga mahutusega, kuna mõni kuu tagasi 13 pange ja 8 toopi suurem, see tähendab, peaaegu samasugune mahutus, kui tal endisel Wene ajal oli (355,85 pange) ja et kõigest sellest laoülem Lewo midagi ei teadnud ja seadusewastast arwete klappimist sallis!

Ettekantud kirjeldust õiendab aktsiisi peawalitsuse juhataja Thomson „Waba Maa“ 164 k. a. numbris, kus ta muuseas wäita püüab järgmist:

„Senni riigikontrolli esitaja juuresolekul toimetatud inwentuur-rewideerimistel ilmsikstulud kaod olid minimaalsed, mis näitab, et wiinalaos äärmiselt kokkuhoidlikult talitatud, iseäranis, kui arwesse wõtta, et möödunud aastatel on sisse-seadeid ja remonti tehtud, mis kao suuruse peale mõju ei wõinud awaldamata jätta.

Sellepärast oleks suurte puudujääkide tekkimisest täiesti asjata rääkida, ja kui wahest aasta kestel rewideerimistel suuremad wahed on awaldunud, siis tuleks seda järelewalwe ametnikkude waheste kogemuste wõi jälle mõõduabinõude tehnilise mittetäielikkuse arwesse panna. Ümbertöötatud piirituse ja wiina wäljaandmine ostjatele, niisama wastuwõtmine wäljaandmise jaoskonda sünnib aktsiisi walwe kontrolli all nimetatud jaoskonnas seiswate möödunõudega, mis kunni wõimaluseni täpselt mõõdetud. Sellepärast ei ole iseäralikku tähtsust asjaolul, et

üks ametnik mitmes jaoskonnas asju ajab, ja ei ole mingit tähtsust ümbertöötamise jaoskonnas kogunõul, mille järele piirituse wäljaandmist-laost ei arwestada. Kui suur nimetatud nõu mahutus Wene ajal oli, ei ole teada, sest et mõõtmisakti sellest ajast ei ole. Lao tegewuse kaswamisega määrati ümbertöötamise jaoskonda omaette ametnik. Piirituse üleandmisel sellest jaoskonnast wäljaandjale, wõiwad tekkida kwantumi ülesmärkimisel mõlemas jaoskonnas wahed, mis puht-tehnilistest põhjustest olenewad, kusjuures ühel päewal puhastusjaoskonnas rohkem, teisel päewal jälle vähem näidatud kui wäljaandmise jaoskonnast saadud; üldine resultaat on teatud aja jooksul aga üks ja sama. Niisuguste wahede tekkimisel tuleb laoülemal wahekohtunikuks olla ja sellest on kirjasaatja „klappimise“, mis enesest midagi seadusewastast ei kujuta, kõmuaineks tahtnud luua.“

Sellele õiendusele on alla kirjutanud aktsiisi peawalitsuse juhataja Thomson. Seda tuleb järelikult wõtta ametliku dokumendina, mis peaks baseeruma tõsi-asjadel. Härra Thomson'i kahjuks aga kõnelewad tõsiasiad teist keelt, kui tema wastuwäited.

Härra Thomson tõendab — kaod olla olnud minimaalsed.

Ma kannan ette mõned wäljawõtted ametlikkudest aruannetest, et konstateerida täpseid puudujääke.

Kõigepealt 1922. a. aruanne 25. augustil. Sel ajal oli lao seis: 25. juulil oli piiritust ja wiina järel 1.966.604°, tuli juurde kunni 25. augustini 9.246.000°, kokku 2.281.204°, wälja läks 313.275°, peaks olema järel 2.577.929°, leiti aga 25. augustil 2.569.303° — kadu 8.626°, wõi weidi vähem, kui terwelt 93 pange. Kogu piirituse läbikäigu 313.275° pealt teeks kadu terwelt 2,7%, kogu piirituse hulga 2.577.929° kraadi pealt aga 0,33%. Piirituskraadi hinnaks oli tol korral 30 marka. Nii läks see kadu riigile maksma 258.780 marka. Ja seda ainsa kuu kestel.

26. septembril aga oli lao seis: piiritust ja wiina jäi 25. augustil lattu 2.569.303°, juurde kunni 26. septembrini 1922. aastal ei tulnud. Kokku sissetulek 2.569.303°, wälja läinud 320.432,5°, peaks järel olema 2.248.870,5°, leiti aga 2.245.341°, kadu 3.529,5°, wõi 37 pange piiritust. Rahasse à 30 marka kraad ümber arwates teeks see wälja 105.885 marka.

Selle kao kohta aga tähendatakse aruandes pealegi: „Et tsistern nr. 1 piirituse vähenemisel oma seisukorda jällegi muutnud on, see on eelkõlg tõusnud on, ei wõi leitud kadu täpipealseks arwata, waid see saab hästi suurem olema.“

Ja oktoobri rewisjon tõendaski selle ebameeldiwa ennustuse.

31. oktoobril 1922. a. oli lao seis: 26. septembril oli laos wiina ja piiritust 2.245.341°, 31. oktoobril juurde ei tulnud, kokku 2.245.341°, wälja läks 31. oktoobril 373.993°, peaks järel olema 1.871.348°, leiti aga 1.862.103°, kadu — 9.245°, see on terwelt 97 pange. Piirituse läbikäigu pealt teeks see 2,4%, kogu tagawara pealt aga 0,41%. See kadu läks riigile maksma 277.350 marka.

Ma arwan, et mulle pahaks ei panda, kui ma nende näiteks toodud aruandeliste wäljawõtete juures peatun pisut pikemalt, et nende waral tõestada härra Thomson'i wäidete ebawastawust faktidele. Neist wäljawõttest tohiks olla ilma kommentaarideta selge igäuhele: tegelikud kaod ei olnud minimaalsed. Tõepoolest: 2.891.204° pealt kolme kuu kestel ära aurata lasta terwelt 21.400,5° wõi 0,74% — seda on liig palju.

Et siin tõesti liig suurte, aga mitte minimaalsete puudujääkidega tegemist, seda tõsiasja konstateerivad aruandeile liigi lisatud kaaskirjad. Nii leiame I aktsiiringkonna wahekirjas nr. 3796 2. septembril 1922. a. aktsiisi peawalitsuse juhatajale augustikuu kao kohta järgmise märkuse: „Silmas pidades, et kadu kauget üle lubatud määra ulatab, tehti minu poolt X jaoskonna juhatajale ülesandeks juurdlust toime panna nii suure kao tekkimise põhjuste kindlakstegemiseks.“

Ja oktoobrikuu veel suurema puudujäägi kohta tähendab X jaoskonna juhataja oma wahekirjas 31. oktoobril 1922. a. I ringkonna juhatajale: „Ülaloodud puudujääk on eraldi üllatava selle tõttu, et sel aastal augustikuu suure puudujäägi juurdlusel laoulem I. Lewo seletas, mis ka tõenäoline oli, kui wiltuwajunud sistern nr. 1 tühjaks saab, tuleb puuduw piiritus ilmsiks. Nüüd on see tsistern tühi, aga piirituse puudujääk veel suurem, — sellega peab oletama, et laos asjad kõik mitte korras ei ole.“

Sama kuu puudujääki iseloomustab I aktsiisi ringkonna juhataja oma wahekirjas nr. 4863 1. nowembril 1922. a. aktsiisi peawalitsuse juhatajale sõna-

dega: „Lubamata kõrge kadu.“ Seda kõiki teada, aga sellest hoolimata ametlikus õienduses tõendada julgeda, et kaod alati on olnud minimaalsed ja et sellepärast täiesti asjata rääkida suurte puudujääkide tekkimisest — see on enesekaitse walimata wahenditega.

Samal wiisil patustab härra Thomson oma poolt seletada katsudes „minimaalsete“ puudujääkide põhjusi. Need kõik tulla panna „järelwalwe ametnikkude waheste kogemuste wõi jälle mõõduabinõude tehnilise mittetäielikkuse arwesse.“

Ma ei eksi wist mitte, tõlgitsedes järelwalwe ametnikkude aadressil tehtud pistet, kui etteheidet tähendatud ametnikkudele, et wiimased sihilikult ning põhjendamatalt liialdawad. Ma leian — see on järelwalwe ametnikkude lubamata diskrediteerimine. Niiwiisi ei wõidelda mitte suurte puudujääkide tekkimise wastu, waid walatakse õli oma poolt tulle. Samuti satub härra Thomson omaga räästa alla, kui ta teise puudujääkide põhjusena osutab mõõduabinõude tehnilist mittetäielikkust. Absoluutselt täielikud ei ole need abinõud tõesti mitte. Aga nad ei ole ka sarnased, mis igal juhtumisel paratamatult tingiksid nii suured puudujäägid. Tehnilised mittetäielikkused olid siin waid ettekäändeks, millega katsuti katta ning põhjendada meelega tehtud puudujääke.

Selle wäite tõenduseks tarwitseb waid ette kanda mõned wäljawõtted asjaomastest kirjawahetusest.

Wahekirjas 30. VIII.22. konstateerib I aktsiisi ringkonna X jaoskonna juhataja: „Et lao jaoskondade raamatud mitte küllalt korralikult peetud ei ole, ei ole wõimalik kindlaks teha, missuguses jaoskonnas puudujääk tekkinud. Raamatuid tagantjärele korraldada, seletas laoulem jne.“ Nii siis lohakas raamatupidamine, mida kuidagi wiisi tagantjärele korraldada katsutakse. Wahekirjast 31. X.22. leiame: „Julgen oma ettekannet korrata, et lao jaoskondade puudujääkide pidamine ilma jaoskondade wahelise arwetepidamiseta wõimatu on.“

Lõpuks I aktsiisi ringkonna juhataja wahekiri aktsiisi peawalitsuse juhatajale 1. nowembril 1922. a. nr. 4863. sellest leiame: „Siin kaasas ära kirja X jaoskonna juhataja Saar'e ettekandest wiinalao rewideerimisel leitud puudujäägi üle saates, teatan, et lubamatu kõrge

ka o asjus on minu poolt suusõnaliselt üle kuulatud laoülema kohustetäitja Sass, keldrihoidja Johanson ja teenijad Mikin ja Schmidt. Niisama waadati torud härra Sass'i poolt üle ja leiti terwed, kuid mingisugust selgust kao tekkimise üle ei ole võimalik kindlaks teha wõi oletada.

Oma poolt antud walwe kõwendamiseks kawatsen uue kontrolööri lattu määrata ja panen omalt poolt ette Teile heaksarwamiseks: 1) et lao jaoskondades peetakse raamatud ja igapäew tagawarad kindlaks tehtaks, mis juba laoülemale jaoskonna juhataja härra Saar'e poolt soovitatud, kuid täpipealt ei täideta, 2) et igapäew teada antaks üksikutest jaoskondadest tagawarade üle laoülemale raportidega."

Sellele järgnes aktsiisi peawalitsuse juhataja korraldus: 3. nowembrist 1922. nr. 10.383: „Teie ettekande nr. 4863 1. nowembrist k. a. peale, panen ette puudujäägi üle põhjalik juurdlus toime panna, aktsiisi walwet laos kõwendada, raamatupidamine iga jaoskonna kohta sisse seada, samuti igapäewaseid teadaandeid nõuda.“ See anti edasi X jaoskonna juhatajale.

Mis sellest selgub? Aga see, et korraliku arwetepidamise sisseseadmisega iga jaoskonnas eriti oleks võimalik olnud punn ette pista puudujääkide tekkimisele. Seda aga ei tehtud. Ning nii wõidi siis ebatäpselt mõõdetud tsisternide mahutuswahe arwel kunstlikult tekitatud tegeliku ülejäagi omapärase arwete klappimise abil aastate kaupa lao kaoks moonutada. Tõsi. Aktsiisi peawalitsuse juhataja tegi korralduse, wastawad juurdlused toime panna, kontrolli kõwendada ja korralik raamatupidamine laos sisse seada. Mida ta aga mitte ei teinud, siis seda, et soetatud juurdlusmaterjaalidele wastawat käiku anda ning walwata, et arwepidamine laos tõesti paraneks. Juurdlusmaterjaalid on kunni siimaani jäänud kalewi alla. Arwepidamine aga jäi, nagu ta oli. Wähemalt kirjutab X jaoskonna juhataja I aktsiisi ringkonna juhatajale wahekirjas 28. aprillist 1924. a. see on aasta hiljem, kui puudujäägid ilmsiks tulid nr. 140 all peale muud järgmist: „Lao rewideerimistel on mitu korda suured puudujäägid ilmsiks tulnud, mille tekkimiste põhjuste leidmiseks juba kadunud ringkonnajuhataja, härra Luhaäär, laoülemale jaoskondade wahelised raamatute wormid igapäewase

operatsiooni kohta, see on kao ja ülejäagi leidmiseks üle andis.

Neid raamatuid ei peetud laoametnikkude poolt, ja endine wiinameister Johanson seletas minu sellekohase küsimise peale, et laoülem seda ei küsi ja ilma sellekohase korralduseta tema seda ei tee. Selle asja üle rääkisin suusõnal härra Luhaäär'ile, kes mulle selle peale seletas, et wahekord wiinalao ülema ja ringkonnajuhataja wahel ei ole weel selgitatud ja temal wõimatu on selles asjas midagi teha.

Et lao jaoskondade wahelised piirituse ja wiina üleandmise arwud kooskõlas peawad olema, on iseenesest selge, kui need aga leitud wahe üle selgusele jõudmata lihtsalt klapitakse, ei ole see loomulik."

Nii kirjutatakse aastal 1924. Juba 1922. a. on suuremad puudujäägid ilmsiks tulnud. Kogu 1923. a. on wiinalaos kõik jäänud nõnda, nagu oli. Ma leian, et sarnast asjaajamist wõib nimetada kõige muuks kui korralikuks ja seaduspäraseks.

Mis ime siis, kui kadu kogu 1923. a. eest samuti kujunes õige suureks. See oli järgmine: aasta lõpukokkuvõtte järele selgus nimelt, et filtratsiooni jaoskonnas on kadu 24.974°, see teeb wälja 0,64%. Wäljaandmise jaoskonnas on kadu 6509,65°, see teeb wälja 0,4%. Samas jaoskonnas wiinakadu on kõige wäiksem, nimelt 0,04%. Selle eest on aga keldrikadu äärmiselt suur, nimelt 0,25%. Need on kaod, mis makswa aktsiisiseaduse põhjal ülemmääradesse üle on läinud. Samuti figureerisid puudujäägid 1924. a. algul. Alles käesolewa aasta aprillis hakkasid kontrollametnikud asja agaramalt uurima ja lugu paranes otsekohe, kui kohapeal põhjalikum juurdlus toime oli pandud. Wastawast juurdlusprotokollist selgub ühtlasi, mil wiisil suured piirituspuudujäägid tekkida wõisid. Sellepärast lubatagu esitada mõned wäljawõtted wastawaist materjaaldest.

Nii loeme asjaomase kontrolööri ühest ettekandest:

„Tallinna riigi wiinalaos wäljaandmise ruumis minu poolt tähele pandud wäärnähtustest loen oma kohuseks Teile alljärgnewalt teatada:

I. 9. aprillil s. a. Tallinna wiinalao wäljaandmise ruumis olewasse wiinanõusse nr. 31, mahutusega 28,95 p., jäi wiina järele 19,95 p. (wiina pind seis

skaala punase kriipsuga, mis 9 pange väljaminekut näitas, tasakaalus). Sama päewa jooksul anti wälja 138 pange ja puhastamise jaoskonnast lasti juurde nõusse nr. 31 — 138 pange.

Et juurdelastud ja wäljaantud wiina ühepalju, siis on ka see juurdelastud päewa jooksul 138 pange wiina wälja läinud, kuid mitte 137 pange, nagu seda wiinalaoülema abi härra Sass üles on märkinud ja tõendab. Et wiina wäljaandmine ja juurdelaskmine 9. skp. täpipealt 138 pange peale ulatas, kinnitab see asjaolu, et 9. ja 10. skp. tööpäewa algul ja 9. skp. tööpäewa lõpul wiina tasapind tsisterni nr. 31 skaala punase kriipsuga tasakaalus, mis 9 pange väljaminekut näitas, seisis, mida wiina wäljaandjad — laotöölised ise 10. skp. I aktsiisi ringkonna kontrolööri härra Roo ja sama ringkonna asjaajaja Tammik'u juuresolekul tõendasid.

Sarnane mitte täpipealne wiina arwestamine wõimaldab järgmistel päewadel ülejäänud arwestamata wiinaga (seekord üks pang) wäljaandmise jaoskonnas tegewuses olewatele isikutele oma äranägemise järele talitada, nagu ülejäägiga, mida kuskil pole arwestatud.

II. 10. aprillil sel aastal lasti juurde puhastamise jaoskonnast wäljaandmise jaoskonda 56 pange wiina, mida mõlema jaoskonna nõude mõöduriistad näitasid ja samuti harrad Linkholm, Sass ja töölised tõendasid, kuid härra Sass ilmus puhastamise jaoskonda ja palus härra Linkholm'i arwete klappimiseks wiiskümmend seitse (57) pange wiina wäljaandmise jaoskonna peale arwestada, mida wiimane ei keeldunud tegemast.

Selle lubamata arwete klappimise tagajärjel on Tallinna riigi wiinalao orderi nr. 0085, 10. IV. s. a. peale puhastamise jaoskonnast wäljaandmise jaoskonda 57 pange wiina, faktiliselt 56 pange wäljalastud wiina asemel üles märgitud. 11. skp. ilmusin mina puhastamise jaoskonda härra Linkholm'i juurde ühes teiega asja selgitama, kusjuures härra Linkholm meile teatas, et härra Sass on palunud teda arwestada 57 pange faktiliselt wäljalastud 56 pange wiina asemel.

III. 11. aprillil s. a. tööpäewa algul jäi wiina wäljaandmise jaoskonda 20,03 pange, puhastamise jaoskonda juurde lastud 602 pange, kokku — 622,03 pange. Wäljaandmise jaoskonnas on päewa jooksul wälja antud 598,90 pange, tööpäewa

lõpul pidi üle jääma 23,13 pange, tegelik ülejääk — 20,03 pange, seega puudujääki 3,1 pange. Kuidas wõis 3 pange puudujääki tekkida, pole senniajani härra Sass'i poolt selgitatud, kuid nähtawasti on mõnele ostjale kas meelega wõi eksiteel wälja antud. Seekord pole arweid klappimise tasakaalu puhastamise jaoskonna, see tähendab, riigi arwele wiidud, ja 3 pange wiina puudujäägiks jäänud, sest ma keelasin härra Linkholm'il härra Sass'i klappimise palweid mitte täita ja wiinalao orderitele nii kirjutada, nagu tegelikult wiina wälja lastud. (Orderi nr. 0086, 19. aprillist s. a. on 602 pange wiina puhastamise jaoskonda wäljaandmise jsk. arwestatud.)“

Sarnase arwete klappimise teel wõidi tõepoolest tekitada nii suuri puudujääkiseid, nagu nad eelpool ettekantud wäljatõtetest selguwad.

Ühest teisest ettekandest loeme meie puudujääkide tekkimise põhjustest järgmist: „Toimepandud juurdlusest on näha, et minu 14. aprilli s. a. ettekandes esiletoodud wiinalao wäljaandmise ruumis wäärnähtused kindlaks on tehtud ja süüdlasteks tuleb laoülema abi härra Sass'i otsekohele ja kaudselt laoülemat härra Lewo't, kelle korraldusel ja otsekohele teadmisel see kõik on sündinud, pidada. Tuleb täiesti lubamata nähtuseks pidada seda asjaolu, et piirituse ja wiina wäljaandjana ja wastuwõtjana puhastamis- ja keldriruumest ning ostjatele wäljaandjana üks ja sama isik härra Sass (enemalt Johanson) kuude wiisi (s. a. weebruari, märtsi ja osa jaanuari) on olnud, mille pärast on põhjust küllalt wiimase wastu laos ettetulnud suure ka pärast süüdistust tõsta (samuti ka Johanson'i), kui otsekohele arwete klappijat.

Minu arwates on laoametnikkudele eriti soodsaid tingimusi wõimaldanud ringkonnajuhataja abi P. Tuttelberg'i, kontrolöör Walkman'i ja laoülema Lewo ja keldripidaja Johanson'i poolt äramõdetud puhastamise jaoskonnas olew piirituse rõhumise riist nr. 12 (akt nr. 16 — 1922. a.), kusjuures ülalnimetatud isikud leidsid nimetatud riista mahutuse 342 pange suuruse olewat, kuna faktiliselt see piirituse rõhumise riist nr. 12 vähemalt 5—6 pange suurem on (Wene ajal olewat Narwas tema suurus olnud 355,85 pange), mida järgmised asjaolud kinnitawad:

I. Nimetatud rõhumise riistast nr. 12 wäljaantud piiritus arwestati enne mind,

nagu ma ise tähele panin ja teiste käest kuulsin, sama riista peal oleva mõõdu skaala pangedearwu näitamise järele orderitele, missuguse arwestamise tagajärjel tõepoolest väljaandmise ruumi piiritust rohkem välja lasti, kui orderitele pangedearw oli üles tähendatud. Sarnane arwestamine on üheks tähtsaks põhjuseks üldise kao tekkimiseks, pealegi, kus piirituse väljaandjana ja wastuwõtjana ühed ja needsamad isikud olid (ennemalt Johanson ja pärastpoole Sass), mida võib orderite järele waadata, (1—2 s. a. — 3. 3. s. a. nr. nr. 0027—0076 ja 1923. a. — puhastamise jaoskonnast väljaandmise jaoskonnale) on puudujäägi tegijad käes.

II. Nii, näiteks: 16. aprillil s. a. lasti välja piirituse rõhumise riista nr. 12 mõõdu skaala näitamise järele 84 pange piiritust, kuid väljaandmise jaoskonna mõõduriistadesse tuli sisse 88 pange, seega 4 pange rohkem ja 17. aprillil s. a. — näitas 33 pange, kuid väljaandmise jaoskonda tuli juurde 34 pange piiritust jne.

Et sarnane piirituse arwestamine mitte õige ei olnud, ja arwete klappimise esile tõi, keelasin ma seda tegemast ja edaspidi kirjutati orderitele niipalju, nagu väljaandmise jaoskonna mõõduriistad näitasid, mille tagajärjel arwepidamine puhastamise ja väljaandmise jaoskondade wahel õigetessee rööbastesse juhiti ja arusaamatused kadusid. Olen ka arwamisel, et ühes sellega ka piirituse eba-suured puudujäägid kaowad.

Kõigest sellest on näha, et alates 17. jaanuarist 1922. a. on piirituse rõhumise riist mitteõiget pangedearwu näidanud, ja seega kogu aeg arwepidamine laometsnikkude poolt oma äranägemise ja soowi järel klapitud ja jääb küsitawaks, kas see wäärnähtus laotilemal härra Lewo'l teadmata oli.

Seda teile ette tuues, palun wasta-waid korraldusi. Ühtlasi oleks wäga rutulises korras tarwilik olnud piirituse rõhumise riista nr. 12 ümber mõõta.“

Olgu mõõda minnes tähendatud, et nimetatud rõhumise riist kunni siiamani alles ümber mõõtmata.

Kõike kokku wõttes wõime konstateerida: Tallinna riigi wiinalaos on ilmsiks tulnud lubamata suured puudujäägid. Aktiisi peawalitsuse juhataja ei ole katsunud selle wäärnähtuse vastu wääriliselt wõidelda. On sallitud aastaid otsa lohakat raamatupidamist. Asjaomasele süüdistus-

materjaalile ei ole nähtawasti kunni siiamani seaduses ettenähtud käiku antud.

Siin on selgust waja. Härra rahaminister peab tulema ja ütleva, kas temagi leiab olevat lubatawa sarnase omapärase asjaajamise aktiisi peawalitsuses, wõi kui tema teisel arwamisel on, mis mõtleb tema siis ette wõtta, et sarnasele asjaajamisele lõpp teha.

Lõpuks meie arupärimises käsitatud wäärnähtuste kolmas liik — asjade aegudalaskmine aktiisi peawalitsuses.

Lubatagu mulle seal ainult lühidalt nimetada mõnda üksikut wäärnähtust sellel alal.

„Waba Maa“ nr. 156 — 11. juulist 1924. a. tõi pealkirja all: „Imelood aktiisi peawalitsuses“ asjade aegudalaskmise kohta pikema kirjelduse. Sellest konstateeritakse järgmisi tõsiasi: On lastud aeguda restoraanide „Musta Kassi“ ja „Kajaka“ wastu alustatud süüdistusasjad. Samuti on riik kandnud suurema kahju selle tagajärjel, et „Arooma“ omaniku Anipaju wastu alustatud asja edasikaebamise tähtaeg aktiisi peawalitsuses maha magati. Samuti on kohtu poolt alles hiljuti aegumise tagajärjel lõpetatud wahtalituse kontori „Schilling ja Co.“ esitajate süüdistusasi.

Härra Thomson on katsunud ajakirjanduses awaldatud aegumisasju omalt poolt wastu walgustada nõnda, nagu ei oleks siin juriidiliselt midagi tetta. Need wastuwäited on aga sarnast laadi, nagu piirituse puudujääkide omapärane põhjendamine ning nende kaitsmine. Objektiiw-selt waadates saab tahtmata mulje, et aegudalaskmise haigus aktiisi peawalitsuses sügawamalt enese sisse söönud, kui see on soowitaw riigi ja rahwa terwisele. Seegi haigus aga peaks olema arstitaw. Ja mida rutem selle haiguse rawitsemisele asutakse, seda parem. Üksikute sahkerdajate ja seaduserikkujate erihuwid ei tohi üles kaaluda rahwa üldhuwisid. Siingi ootame meie rahaministrilt autori-teetlikku seletust ja seisukoha wõtmist.

Ma olen lõpetanud. Ma teen seda lootuses, et keskkohas ja paremal tiivalgi leidub käsi, mis tõusewad ühes pahempoolsete omadega käesolewa arupärimise wastuwõtu toetamiseks, et anda tõuget aktiisi peawalitsuse tumedate ja salapärase telgitaguste tuulutamiseks ning terwendamiseks.

Panen ette käesolew arupärimine wastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: Palun neid Riigikogu liikmeid, kes käesolewat arupärimise-ettepanekut toetavad, kätt üles tõsta. (Häälletatakse.) Kaugelt üle 25 Riigikogu liikme toetavad arupärimist, sellega on arupärimine vastu võetud.

Riigikogu asub wahelejäanud päewakorrapunktide juurde.

**8. Wabariigi Walit-
suse wastamine L.
Johanson'i küsimise
peale riigimõisate
põllutöölistega sõl-
mitud töölepingutes
ülesütlemise tähtja
märkimatajätmise
kohta.**

likult mitte teada, kuna nende asjade otsustamine wastawate ametnikkude wõimupiiris seisab. Kuid selle küsimise esitamise järele olen asja järele kuulnud ja on tõesti selgunud, et teatawas osas lepingute lõpetamise wiis ja ülesütlemise tähtaeg ei ole eriti märgitud, teises osas lepingutes, kus wastaw tarwidus olemas, on tähtaeg ja kord ära märgitud. Igatahes on siin toimetatud wastawate seaduste piirides, ja mina isiklikult ei saa ametnikkudele midagi ette heita. Mis tulewikus kawatsetakse teha, siis wõin öelda, et kawatsetakse toimida makswate seaduste piirides.

**9. Wabariigi Walit-
suse wastamine L.
Johanson'i küsimise
peale riigipäraltole-
wate sinelite ja
teiste kanderiiete
väljaweo ning puu-
dustkannatajatele
jagamise kohta.**

riigi tollidirektorilt olen saanud.

„1) Tallinna peatolliameti ladudes on kahel enampakkumisel kõrge hinna tõttu müümata jäänud wanu willaseid meesterahwa riideid 45.018 pd. 37 nl., sest neil osutus (8. juulil s. a.) tolli-, lao- ja muud maksusid Mk. 383.359.807.—, mis oli väljapakkumise alghinnaks. Tähendatud riided loeti rahaministri eest rahaministri abi K. Rosendorff'i resolutsiooniga 21. X. 1924. a. kui riigiwarandus rahaministeeriumi käsutuse all olewateks.

2) Sinelid ja kanderiideid ülaltähendatud partiist väljaweoks müüdnud ei ole. Müüdi aga üks teine partii kahel enampakkumisel müümatajäänud sinelid (12.522 pd. 13 nl.) väljaweoks börsemaakleri L. H. Rosenkranz'i kaudu hinnaga Mk. 3.294.000.—, mis teeb välja Mk. 263.05 puud. 23. septembril s. a. olnud meriweetõusu ajal said need sinelid lattu tunginud wee läbi märjaks ja seepärast oleks wõimatu olnud neid kauem laos hoida, niisama oleks liiga kalliks läinud nende ärakuiwatamine artelli poolt

3) Sellekohase järelepärimise peale tööhoolekandeministeeriumist teatati, et nad oleksid nõus omale wõtma 10.000 pd., see on umbes 50.000 eksemplaari sinelid ja kanderiideid, kui neid antakse ilma tasuta. Samuti soowib tasuta saada üleriiklik wabatahtlikkude tuletõrjujate seltside liit 1000 pd. sinelid ja sõjaministeerium ülesandmata arwul kaitsewäele kõlbulikkude warustust.

Kuna sinelid paigutatud on eraladudesse, siis tuleks nende väljaandmisel tähendatud asutustele siiski eraladude omanikkude nõudmisel välja maksta laomaksu Mk. 7.035.615.—, niisama ka artelli tööraha Mk. 907.849.80 ja laewast väljalaadimise ning lattuasaatmise kulused Mk. 228.385.— Kokku Mk. 8.171.849.80, see on Mk. 181.53 puuda pealt. Et aga olemasolewate andmete järele on osa sinelite ja kanderiiete sissetoomisel („Hollandia'ga II“ s. t. nr. 42 — 985 palli ja „Hollandia'ga I“ s. t. nr. 62 — 834 palli) need eraladudesse paigutatud laewa adressaatide palwel, siis jääks minu arwates — tähendab, tollidirektori arwates „1819 palli pealt laomaksu nõudmine ära Mk. 3.773.471.— suuruses. Muu osa sinelistest paigutati eraladudesse arwatawasti selletõttu, et riigilaod olid sel ajal kaupasid täis, sest kaustades wastawaid palwekirju ei leidu selle üle, et paigutamine oleks sündinud kaubakäsutajate soowil. Osa laomaksu ärajäämisel lasuks tähendatud sinelitel ja kanderiietel ärata-suda-tulewaid maksusid kogusummas Mk. 4.398.278.80, see on Mk. 97.71 puuda pealt. Eeltoodut silmas pidades ei oleks wõimalik sinelid ja kanderiideid nõudwate asutuste palweid tasuta väljaandmise asjas täielikult rahuldada.“

Siia juurde wõin lisada, et kõigepealt tuleksid välja otsida sõjawäele kõlbulikkude riided ja seda tööd on juba alatud. Peale selle, mis üle jääb, tuleb teiseks otstar-

beks wälja anda. Laoraha küsimus aga on praegu uurimise all, sest ei ole selge, kas meie oleme kohustatud seda wälja maksma wõi mitte, üks osa tuleb siiski ära maksta. Juriidiliselt tuleb see küsimus arutamisele, ja kui otsustatakse, et laoraha tuleb ära maksta, siis, kui asutused wõtawad need riided omale, tuleb wastaw summa riigi kulude eelarwesse üles wõtta.

10. Wabariigi Walitsuse wastamine Põllutööminister A. Kerem: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigikogu liikmed Köster ja Penno küsiwad, et kas on põllutööministril teada, et

riigirentnikuult hoonete eest, mille omanduskuuluwus selgitamata, wõi mis Riigikogu poolt 12. aprillil 1924. a. wastuwoetud seaduse põhjal kasutajale kuuluwad, renti nõutakse ja mis põhjusel rendinõudmine on sündinud. Siin wõin ette kanda, et seal, kus omandusõigus selgitamata ja see omandusõigus tegelikult ka tekkida ei wõinud, ja hoonete kasutamise eest renti nõuda tuleb, kui riigiwaranduse kasutamise eest, sest 12. aprilli seadus ei näe ette, mil momendil omandusõigus üle läheb. Seal käsitatakse küsimust ainult selles mõttes, et hooned, mida on kasutatud vähemalt 40 aastat, lähewad üle rentnikule tasuta. Kuid samas seaduses on ette nähtud kord, kuidas kasutamise aega ära määratakse ja kes seda ära määrab. Seadus ise ilmub 1924. a. ja sellepärast ministeerium oma määrustega ei wõinud selle seaduse alusel tekkinud omandusõiguse algust arwama hakata, ütleme ka 1920. a. esimesest maist, waid minu poolt anti juhtnõõrid, et omandusõiguse tekkimise alguseks lugeda seda momenti, kui seaduses ettenähtud komisjon kohapeal asja wälja selgitanud ja wastawa akti kokku seadnud. Selle momendi walik on muidugi teatawal määral kahjulik nendele, kes on juba 1920. aastani hooneid üle 40 aasta kasutanud. Kuid selle momendi walik on kindlasti kasulik nendele, kellel 1920. a. weel 40 aastat täis ei olnud. Et aga siin absoluutset õigust minu arwates wõimata kätte saada, siis walisin just komisjoni kohale ilmumise ja wastawa akti kokkuseadmise tähtjaja, sellepärast, et siis 40 aasta wäljaarwamise juures wõiks arwesse wõtta kõike seda aega, mil

rentnik on hooneid kasutanud kunni komisjoni kohaleilmumiseni. (O. Köster, as.: Kuidas waatate Teie nende wiiwitusprotsentide peale?) Wiiwitusprotsentide kohta on minu poolt korraldus tehtud, et neid arwama hakatakse peale seda, kui ühele wõi teisele isikule arwe on esitatud. Sellega oleks küsimise peale wastatud.

11. Wabariigi Walitsuse wastamine Töö- ja hoolekandeminister Chr. Kaarna: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. härra A. Kärner'i küsimise peale Pahila magistraal-kaanali kaewamise asjus. Kärner küsib, mida kawatseb töö- ja hoole-

kandeministeerium ette wõtta, et Pahila — Saaremaal — magistraal-kaanali kaewajad töölistes saamata töötasu — üle 500.000 marga — kätte saaksid, mida ette wõtja J. Poopuu, kes selle kaanalikae- wamise töö põllutööministeeriumilt wähempakkumisel oma kätte sai, tööliste maksmata jätnud. Ma peaksin selle küsimise peale ka õieti küsimisega wastama: mida saab töö- ja hoolekandeministeerium teha niisugusel korradel, kui ette wõtjad töölistele teenitud palga maksmata jäta- wad? See, mida töö- ja hoolekandeministeerium teha saab, ei ole suure ulatusega. Tema saab oma organide kaudu asja selgitada ja töölistele nõu anda, mingsuguseid teisi võimalusi ja õigusi temal ei ole. Niipea kui jaoskonna töökaitse kommissarile töölisteesitajad teatasid, et nende töötasu ette wõtjalt Johan Poopuult, Saaremaalt, saamata on jäänud, asus komisjon kohe asja selgitama, kõigepealt, kas ette wõtjal on põllutööministeeriumilt weel summasid saada, mida wõiks tööliste kasuks kinni pidada. Asja selgitamisel teatati põllutööministeeriumi poolt, et ette wõtja Poopuu on tasu tehtud töö eest täielikult kätte saanud. Nii ei olnud mingit võimalust selleks, et põllutööministeerium wastawa summa tööliste palkade tasumiseks kinni peaks. Sellest teatati ka nendele töölistele, kellele teatamine weel võimalik oli, sest töö seisumajätmisel oli suur osa töölisi laiali walgunud.

Nüüd teine küsimus, kuidas ja millal kawatseb põllutööministeerium Pahila magistraal-kaanali kaewamise lõpule wiia? Lugupeetud küsija ise ütleb esimeses küsimises, et need tööd on wälja antud wähempakkumisel, tähendab, sea-

duslikus korras. Niikaua, kunni hankija-ettevõtja Poopuu lepingut täidab, ei saa põllutöoministerium seda mitte lõpetada. Saare maakonnawalitsuse nõusolekul on ettevõtjaga lepingut pikendatud. Ettevõtja peab tööd ära tegema hiljemalt 1. juuliks 1925. a. (M. Martna, sd.: Kas pikendamise juures on tööliste palk kindlustatud?). Sel puhul, kui läbirääkimisi lepingu üle peeti, ei ole põllutöoministeriumis mitte teada olnud, missugune on ettevõtja ja tööliste wahekord. (L. Johanson, sd.: Aga raha maksis enne välja!) Raha on sedamööda välja maksetud, kuidas tööd on tehtud, igatahes ei olnud põllutöoministerium kohustatud selle järele walwama, kuidas ettevõtja oma rahalisi kohustusi tööliste wastu täidab. (L. Johanson, sd.: Ta ei olnud õigustatud ka raha ette maksuma?) Nii on lepingu järele töid pikendatud kunni 1. juulini 1925. a. ja kui selleks ajaks tööd ära ei tehta, annab põllutöoministerium töö teisele ettevõtjale.

12. K. Tonkman'i, K. Arras'e ja M. Martinson'i arupärimise ettepanek Wabariigi Walitsusele erakorralise 6200 tiinu suuruse metsalangi realiseerimise üle ja Wabariigi Walitsuse wastamine arupärimise peale.

(Arupärimise-ettepaneku tekst:

„Wiimasel ajal on meie ajakirjandusel suuremaks arutamiseaineks olnud Wabariigi Walitsuse poolt kawatsetud erakorralise 6.200-tiinu suuruse metsalangi müük ühele väljamaa firmale. Kindla kuju on see kawatsus omandanud põllutöoministri informatsiooni kaudu 22. now. s. a. ajakirjanduse esitajatele ja teadaande läbi, millega metsade peawalitsus 18. now. s. a. pööras mõnede kodumaa metsatöösturite poole, neid üles kutsudes kolme päewa jooksul, see on kunni 22. nowembrini, oma sellekohaste kindlate ettepanekutega esinema.

Juba praegu on metsamaterjalide kättesaamine nende otsekohestele tarwitajatele hoonete parandamiseks ja ehitamiseks väga raskendatud selleks otstarbeks väljaantud määrustega ja wiimaste täitmise läbi tekkiwa keerulise ja aegakulutawa asjaajamise tõttu, mille all põllumehed, eriti asunikud, kannatawad. Meile näib, et Wabariigi Walitsuse kawatsuse teostamine kirjeldatud olukorda weelgi

halwemaks teeb, asetades üht väljamaa firmat erakorralisse monopolisti seisukorda metsamaterjalide alal, sest ka meie kodumaa metsatööstus, sellega ka sise-maa warustamine puumaterjalidega, saab ärarippuwaks ühestainsast ettevõttest. Ei wõi loota, et niisugune olukord tööpuuduse ja korterikriisi lahendamisele kaasa aitaks, waid otse ümberpöörult mõjub, nagu juba praegu näha, kuma harielikud aastalankide väljapakumised seisma pandud näiwad olewat, seega metsatööde algus edasi on liukatud.

Eelpooltoodud asjaolusid arwesse wõttes esineme käesolewa arupärimisega Wabariigi Walitsusele:

1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et metsade peawalitsus rahaministri algatusel kawatseb 6.200 tiinu kõige paremat metsa realiseerida, andes selle ülestöötamise, väljawee ja materjalide ümberötötamise väljamaa ettevõttele Fromann ja Ko. hanklepingu põhjal ilma väljapakumiseta?

2) Missugusest krediidist kawatseb Wabariigi Walitsus nimetatud hanklepingu sõlmimise tagajärjel tekkiwad kulud katta?

3) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et metsade peawalitsuse poolt rahaministri algatusel harilikkuude aasta-metsalankide müügid seisma on pandud ja osalt kinnitamata jäetud?

4) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et juba praeguste korralduste põhjal otsekohestele tarwitajatele puumaterjalide kättesaamine äärmiselt raskendatud on ja punkt 1. nimetatud kawatsuse läbiwiimine olukorda weelgi raskendab?

5) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, missugusesse raskesse seisukorda meie kodumaa metsatööstus punkt 3. ettetoodud asjaolude tõttu on sattunud?

6) Kui need asjaolud teada on, mis kawatseb Wabariigi Walitsus ette wõtta nendest tekkiwate hädaohtlikkude tagajärgede kõrwaldamiseks?

K. Tonkman,
K. Arras,
M. Martinson.“)

K. Tonkman (põl.): Austatud Riigikogu liikmed! Käesolewa arupärimise põhjendamiseks sõna wõttes, juhiksin üldjoontes tähelpanu kahe asjaolu peale. 1) Nende raskuste peale, mis praegu metsasaamisega, eriti aga ehitusmetsa saa-

misega seotud on, ja 2) selle peale, kui ebaloomulik see on, et erakorraliselt praegu 6.200 tiinu metsa realiseeritakse väljamaa firmale hanke põhjal ilma väljapakkumiseta.

Nagu Riigikogu liigetel teada, ei ole Eestis erametsi. Kõik ehitusmetsad on riigi omad ja sellepärast on riigimetsad täiesti monopooli seisukorras. Ei ole wõistlejaid, ei ole, kes metsa hindu reguleeriks. Kui keegi ehitusmetsa tahab saada, peab ta seda riigimetsadest ostma. Warematel aegadel oli sellepärast parem, et olid erametsad, kus erametsa müüjad üldise wõistluse teel metsamüügi hindu korraldasid ja metsa igal wiisil müüsid. Müüdi suuremate tükkide wiisi, üksikute tiinude wiisi, müüdi walmistootatud palkisid ja igat sorti puid, kuidas keegi osta tahtis. Praegu seda enam ei ole. Kui praegu metsa osta tahad, olgu suuremal wõi vähemal määral, peab seda ostma ümbertöötamatult ja ise ümber töötama. Sarnase metsa saamisega on suured rasused seotud. Tulewad wäga keerulised ringkäigud ära käia enne, kui metsa saadakse. Ei ole kuulda, et neid ringkäikusiid ja aegawiitwaid sõitusid kawatsetakse lihtsustada, waid iga aastaga tuleb metsade peawalitsuse poolt ikka uusi eeskirju, mis metsasaamist weel keerulisemaks teewad. Kui tahetakse majade parandamiseks vähemal arwul metsa saada, siis on seda raske saada. Näiteks: asunikul, põllumehel wõi mõnel teisel on kümme palki waja, siis tuleb temal selle kümme puu kättesaamiseks 10 kuni 12 päewa ära wiita, enne kui ta need 10 puud kätte saab. On mitmesugused käigud metsaülesma, metsniku ja metsawahi juurde, edasi tagasi, enne kui lõpuliku wäljaweo luba saad. Ja lõppude lõpuks peab weel maakonnalinna minema kautsjoniraha järele, mis metsaostmise korral metsaülesma kantseleisse sisse makstud. Kõik see on niiwõrd raske ja ebaloomulik, et kuidagi tarbepuid kätte ei saa. Sarnase metsaostmise juures on üks raske punkt weel see, et kui keegi ehitusmetsa tahab osta, ja tunnistuste põhjal, mis waljalwalitsuselt saadud, temal wõimalik on metsa kätte saada suuremal wõi vähemal arwul, siis peab ostja need puud, mis ehituseks ei kõlba — puuladwad jne. — ka ise ära tarwitama, edasi müüa neid ei wõi. On juhtumisi, kus põllumees 40—50 wersta tagant omale 10 ehituspuud ostab. Igal ehituspuul on latw peal.

Latwu ei saa kuidagi koha peal ära müüa ja kui metsaostjal siiski korda läheb ehituseks mittekõlbulikka puid ära müüa, siis öeldakse, et teie ei ole mitte oma eriotstarbeks metsa tarwitanud, waid olete sellega äri teinud ja nõutakse puude hind wastawa turuhinnaga sisse, tähendab määratakse weel hinda juurde. Iseasi on, kui metsa enampakkumise teel müüakse. Siis on ostjal wõimalik puulatwu ära müüa. Kui keegi eriotstarbeks wallatunnistuse põhjal metsa saab, ei ole wõimalik kõlbmatuid puuosasid ära müüa, waid neid peab kauge maa pealt koju toodama, selle peale waatamata, et ostjal omä käest küllalt küttematerjaali on. Kui ostja wastawate määruste wastu eksib, wõetakse ta wastutusele ja nõutakse temalt puude eest turuhind sisse. Need on rasused, mis metsa saamisel suureks takistuseks on. Iseäranis raske on see hoonete parandamise ja vähemate parandustööde juures. Suuremate töödega on kergem, sest siis ostetakse suuremal määral puid kokku ja on wõimalik neid mitmesuguseks otstarbeks ära kasutada.

On weel olemas nõndanimetatud riigi metsatööstus, kelle ülesandeks oleks eestkätt riigiasutusi, omawalitsuse asutusi kui ka kohalikka elanikka puumaterjaaliga warustada. Praegu on wastawa seaduse põhimääruste arutamine rahaasjanduse komisjonis. Riigi metsatööstus praegusel kujul jätab palju soowida: ta ei täida oma otstarwet ja neid ülesandeid, mis tema peale pandud, waid läheb puhtäriliseist seisukohast wälja, töötab metsa ümber ja müüb suuremate partiide wiisi ära. Kohalikud elanikud jääwad selle tõttu metsamaterjaalist ilma.

Olim hiljuti ühe Tallinna majaperemehega jutuajamises selle üle, kuidas oleks linnades majade parandamisega ja puumaterjaali saamisega. Majaomanik seletas, et praegusel ajal puumaterjaali saamine wäga raske on, olgu kas majade parandamiseks wõi muuks otstarbeks. Tuleb enne mitmed puukuurid läbi käia, kui wõimalik tarwilikku osa puid kätte saada ja igakord ei ole needki kõlbulikud. Üldse ei ole puid kohapeale toodud. See laseb üldistes joontes oletada, et meil metsaturu warustamine kohalikkude elanikkude nõuete kohaselt wäga nõrgal alusel seisab ning wäga palju soowida jätab.

Kuulsin ajalehtede kaudu, et tahetakse erakorraliselt 6200 tiinu metsa ühele wäljamaa firmale, Fromann ja Co., hankede

wiisi müia. Iseäraniš wõörastawalt kõlas see, et seda asja eriti metsade peawalitsus ühes rahaministeeriumiga soowiwad, kuna seda selle asutuse kaudu, kelle otsekohene ülesanne see oleks, mitte ei tehta. See hankede leping ei ole weel wälja kuulutatud, waid seda tehakse, nii öelda, wälja kuulutamata ja antakse sellega wäljamaa firmale teatud monopoli õigus.

Weel kindlama kuju omandas see põllutööministri informatsioonis, millega põllutööminister ajakirjandust selle küsimuse kohta informeeris ja milles see olukord weel tuntawamalt keeruliseks ja raskeks läks. Seda informatsiooni ja kõiki neid asjaolusid arwesse wõttes selgub, et meil metsa saamise kui ka metsaga kauplemise olukord on wäga raskeks muutunud. Käesolewa aasta raielankidest on hulk müümata jäänud, olgugi et nüüd kiires korras wäljapakkumine wälja kuulutatud ja osa neist metsalankidest ära müüdüd, kuid sel korral, kui käesolew arupärimine esitati, oli suurem osa neist müümata. Mõnede metsalankide kohta pandi teadmata põhjustel müük seisma, misläbi mitmed metsatöösturid wäga raskesse seisukorda sattusid. Nagu teada, algawad metsatöösturid oma tööd juba 1. septembril ja ka hiljem, selle järele, kuidas on suudetud kuskil metsalankisid osta ja kuidas neid on kinnitatud. Töö metsades jäi seisma sellepärast, et metsaraielankide lepingud on kinnitamata ja suur hulk neist on müügile määramata, ilma nime tamata, mis selleks põhjust andis, et need raielangid kinnitamata jäänud. Oletatakse, et kinnitamine seisis sellepärast, et langid olla wäga odawalt müüdüd, kuid see ei ole millegagi põhjendatud. Kindel on see, et kui metsalangid on enampakkumise teel müüdüd, siis peab müüki kinnitama ja mitte asjata põhjusi otsides, kinnitamata jätma. (M. Juhkam, töer.: Ükskõik, mis hinna eest?) Selleks on metsa taksihind määratud ja metsa taksihinna järele on metsamüük korraldatud, on enampakkumine seaduslikul teel tehtud ja siis ei saa kuidagi oletada, et see õige ei ole. Ei wõi metsatöösturid siia wõi sinna wisata. Meil on olemas metsatöösturid, kes riigi käest raudteid on rentinud. Nende raudteede rentimine maksab neil aastas miljonid, peale selle on töösturid saeweskid korda seadnud, mets on ostetud, kautsjon makstud, tähendab sellega kapitaal metsaärise

paigutatud, aga metsa ennast kätte ei saa. Kuidas saab siis tööstur edasi töötada? See ei ole mitte ükski töösturiteküsimus, waid osalt ka töölisteküsimus. Põllutöö hooaeg lõpeb juba septembris ära ja palju põllutöölisi läheb põllutöö hooaja lõpul metsatööle. See teenistus on neilt praegu ära wõetud, sest metsatööstus on suuremalt osalt need kuud seisnud, harilikult tehakse aga sel ajal juba tööd. See ei awalda ometi head mõju meie töörahwale peale, kes ainult tööst end elatawad. Teiselt poolt ei jõua metsatöösturid kõike tööd tööhooajal ära teha, sest meil on niwõrd lühikene talw ja kui wenib metsalankide kätteandmine, siis ei suudeta kuidagi metsasaadusi wälja wedada. Suurem osa metsatööstuse saadusi läheb wäljamaale, mille eest wälisraha sisse tuleb. Kui mets wäljawedamata jääb, siis jääb wälisraha saamata. Edasi, metsaärid müüwad kohalikkudele elanikkudele suure osa palke, laudu ja muid tarbepuid, mis osalt ka linna lähewad ehituse otstarbeks. Kuid nüüd puudub mets, millega kohalikku turgu warustada. Paljudes kohtades kaebawad ärimehed ja põllumehed, et nad ei saa ehitusi edasi ehitada, sest ei saa omale tarwilikul määral tarbematerjaali osta. Riigimetsast on põllumehel raske üksikuid puid osta, waid peab metsatöösturi juurde minema ja sealt üksikuid palke ostma. Kuid kui ka see wõimalus on põllumehelt ära wõetud, siis ei saa ta kuidagiwiisi enam majapidamist juhatada. Selgub, et tahetakse meid ühe suurema wäljamaa firma ja ette wõtte mangukanniks teha. Meie metsatöösturid ei saa ise töötada ja siis peawad töösturid ja ka töölised minema wäljamaa firmalt tööd otsima. Meie metsatöösturid ja metsaette wõtted wiiakse nii kaugele, et nad käesolewa talwe jooksul ei saa tööd teha, sest see on selgesti ette näha, et käesolewa aasta numbris neid ostumüügi lepinguid mitte kinnitada ei taheta. Wõib olla jaanuarikuul saawad metsatöösturid alles oma töödega alata. Seisukord on äärmiselt raske, seda aga ei tohiks ometi lubada.

Ei tohi mitte lubada, et antakse wäljamaa firma kätte ümbertöötamiseks kõigeparemat metsa ilma wäljapakkumisetä. (M. Juhkam, töer.: Kui palju on antud?) Seda ma just räägin, seda meie tahamegi oma arupärimisega teada, nõudes Wabariigi Walitsuselt informatsiooni selle kohta. Teile, härra Juhkam,

peaks see küll selge olema. (M. Juhkam, tõer.: Hirmul suured silmad.) Sedakorda peawadki suured silmad olema, sest mets on meie riigi ja rahwa warandus, mis praegu tahetakse ühe wäljamaa metsakompanii kätte anda halbadel tingimustel ja häwitatakse suur hulk metsa ära, ilma et soowitawat kasu kätte saadaks.

Kuulsime weel ajakirjanduse kaudu, et olewat kodumaa metsatöösturitele ka ette pandud, et nad andku kolme päewa jooksul teada, kas nad ka sellest pakkumisest osa tahawad wõtta. Arusaadaw, et nii lühikese aja jooksul ei saa ükski tööstus-ettewõtja kokkuwõtet teha ja oma lubadust anda, sest seal tõuseb üles krediidiküsimus ja muud niisugused asjad, mida nii ruttu ära otsustada ei saa.

Edasi, kui tahetakse hankelepingu põhjal töö wäljamaa firmade kätte anda, siis tõuseb küsimus, kust wõetakse see krediit, millega ettewõtjale töö wälja makstakse. Hankeleping on harilikult niisugune, et kui ettewõtja on teatud osa tööd ära teinud, metsa maha wõtnud, selle müügikõlblikuks teinud, siis peab need walmistamise kulud temale wälja maksetama, selleks peab raha olema, millega tehtud töö wälja maksetakse. Nüüd ei ole teada, kust tahetakse see raha wõtta, millega ettewõtjale hankelepingu põhjal walmistatud metsamaterjaali wälja maksetakse. (B. Oja, tõer.: Lepingus pole see ette nähtud.) Härra Oja, kas Teie ei tea, kuidas harilikult hankelepingud tehakse? Ettewõtja töötab oma lepingu põhjal sennikaua, kuni temal teatud osa on juba walmis töötatud, siis annab tema selle walmistootatud osa tööd üle ja see peab temale wälja maksetama. Ega siis praegusel korral teisiti talitada ei saa. On kuulda, et tahetakse müüdaw mets 3—4 aasta jooksul ümber töötada, kas siis kogu see mets peab seisma 3—4 aastat wälja wedamata koha peal, ja kas alles siis, kui ettewõtja juba kõik metsa on üles töötanud, riik alles seda metsa wäljamaal realiseerima hakkab? Noh, niisugust korda nüüd küll olla ei wõi. (M. Juhkam, tõer.: Kas leping sarnane on?) Enne ei anna ju ükski hankeettewõtja tööd oma käest ära, kui temale see wälja makstud ei ole. (M. Juhkam, tõer.: Ta teeb seda oma kapitaaliga.) Teie ütlete, et ettewõtja töötab oma kapitaaliga teatud osa wälja,

see on nii, aga kui see teatud osa wälja töötatud on, siis peab metsaperemees ometi sellele osa wälja maksuma, et ettewõtja tööd edasi teha saaks. Teisiti ei saa see ju ometi mitte olla, kui saab, siis tulge ja seletage kuidas. (M. Juhkam, tõer.: Kus see leping on?)

Edasi wõetakse siin suur riisiko enese peale. Siin langeb riisiko nimelt riigi peale ja mitte ettewõtja peale, sest metsamüümine jääb riigi kanda. Kui sarnane hulk metsamaterjaali tuleb ümber töötada, siis tuleb seda wõimalikult pea realiseerida, aga riik wõib teda alles siis wäljamaal müütama hakata, kui tema on walmis töötatud. Siis on aga juhuse asi, missugused hinnad wäljamaal wõiwad olla, missuguseid metsasortisid seal nõutakse jne., sest on ju teada, ja seda on mitmed metsakauplejad rääkinud, et metsamaterjaali müümine väga ettewaatust nõuab. Wäljamaa nõudmine on väga mitmesugune, ükskord nõutakse ühte sorti materjaali, teinekord teist sorti. Meie teame, et harilikult on ikka nii olnud, et riigi metsamüümised wäljamaale on ebaõnnestunud, riigiettewõttes ei ole mitte seda tulu saanud, mida loodeti saada. Sellest tekkinud olukord on väga tume, mis laseb oletada, et kawatsetakse nii talitada, et see talitamiswiis praegumaks wate seadustega mitte kooskõlas pole. Maks wate seaduste järele tuleb metsa realiseerimine awalikult wälja kuulutada, ja metsahanke lepingud tulewad awalikul enampakkumisel teha, aga mitte salamahti ühe wäljamaa firmaga, et kodumaa firmad, kes ka sellest asjast huwitatud on, ka pakkumisest osa wõtta saaksid, kuid nüüd asjast kõrwale on jäetud. Sellepärast esineme järgmise arupärimisega:

„1. Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et metsade peawalitsus rahaministri algatusel kawatseb 6.200 tiinu kõigeparemat metsa realiseerida, andes selle ülestöötamise, wäljaweo ja materjaalide ümbertöötamise wäljamaa ettewõttele Fromann ja Ko. hankelepingu põhjal ilma wäljapakkumiseta?

2. Missugusest krediidist kawatseb Wabariigi Walitsus nimetatud hankelepingu sõlmimise tagajärjel tekkiwad kulud katta?

3. Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et metsade peawalitsuse poolt rahaministri algatusel harilikkuude aasta-metsa-

lankide müügid seisma on pandud ja osalt kinnitamata jäetud?

4. Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et juba praeguste korralduste põhjal otsekohestele tarvitajatele puumaterjaalide kättesaamine äärmiselt raskendatud on ja punkt 1. nimetatud kawatsuse läbiwiimine olukorda weelgi raskendab?

5. Kas on Wabariigi Walitsusel teada, missugusesse raskesse seisukorda meie kodumaa metsatööstus punkt 3. etteoodud asjaolude tõttu on sattunud?

6. Kui need asjaolud teada on, mis kawatseb Wabariigi Walitsus ette wõtta nendest tekkiwate hädaohutlikkude tagajärgede kõrwaldamiseks?"

Teen ettepaneku arupärimine wastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: Palun neid Riigikogu liikmeid, kes arupärimist toetawad, kätt tõsta. (H ä ä l e t a t a k s e.) Arupärimise-ettepanekut toetawad 30 Riigikogu liiget, seega on arupärimine wastu wõetud.

Arupärimise peale wastamiseks on sõna härra rahaministril.

Rahaminister **O. Strandman**: Arupärimise esimene ja kolmas punkt puudutawad mind kui rahaministril ja mul on au nende peale wastata. Teiste küsimiste peale wastab härra põllutöominister. Mina olen arwamisel, et Eesti wabariik, kui ta mingisuguseid lepinguid teeb, siis teeb ta neid riigi kasuks ning peab ka kõigeparema hinna saama. Ja kui lepinguid tehakse, siis on ka loomulik, et lastakse kõigil läbirääkimisi pidada, kellel selle kohta huwi ja kes selle kohta pakkumisi esitanud. Nii on päris loomulik, et Ameerika firma Fromann ja Co., kuj tema sellekohaseid läbirääkimisi soowib alustada, siis ei olnud rahaministril midagi selle wastu, et neid läbirääkimisi alustada, seda enam, et suurriigi esitaja, kes on meie walitsuse juurde akkrediteeritud, teda on soowitanud ja tema kohta ka muidu head teated saadud. Kuid terve see asi on esialgsete läbirääkimiste staadiumis ja sellepärast, enne kui selle kohta wastust anda, enne kui siin mingisugust kindlat kawa oleks loodud ja enne kui selge ei ole, kas sest asjast üldse midagi wälja tuleb wõi mitte, on wäga raske midagi kindlat öelda. Ma arwan, et iga Wabariigi Walitsuse kohus

on sarnaseid läbirääkimisi pidada. Kui aga selgusele jõutakse, siis tuleb selleks Riigikogu informeerida — niisugune kawatsus oli ka praegusel Wabariigi Walitsusel. Missuguseid tagajärgi need läbirääkimised annawad, näitab tulewik. Et Wabariigi Walitsus oleks niisuguseid lepinguid sõlminud, mida härra Tonkman omale ette kujutas, et riik raha maksab ja Ameerikast ette wõtja tuleb, noh igitahes niisuguseid naiwsusi ei ole Wabariigi Walitsus kunagi teinud.

Mis puutub sellesse, nagu oleksid minu ettepanekul kõik metsamüügid kinni pandud, siis pean selle kohta tähendama, et see on üldine walitsuse arwamine olnud, et siis kui taksihindadele midagi juurde ei panna, wõi pool kunni üks protsent, siis niisuguseid metsamüügi lepinguid kinnitada ei tule, sest endistel aastatel oli hindadele palju rohkem juurde pandud. Wabariigi Walitsus oli arwamisel, et riigitarandusega ei saa mitte nii ümber käia. Täpsemat seletust annab selle kohta, nagu ma ütlesin, härra põllutöominister, kelle käes see asjaajamine on olnud.

Põllutöominister **A. Kerem**: Täiendawalt härra rahaministri ettekandele tahan mina puudutada üksikuid küsimusi, mis arupärimise põhjendaja poolt ette toodi. Üks eriküsimus, millele wastust tahan anda esimeses joones, on see, et eritingimistel alla turuhinda müügilastud metsa kasutamise juures wankumata seda nõuda tuleb, et kõik materjaalid samaks otstarbeks peab ära kasutama, milleks nad wälja antud. Kui eritingimistel metsasaaja seda wäljaandmise tingimiste kohaselt ära ei kasuta, siis nõutakse wastawa osa metsamaterjaalide eest turuhind sisse. Mina näen, et sarnane kord wäga loomulik on. Arupärimise põhjendaja eitab aga nähtawasti sarnast korda. Põhjenduseks toob ta ühe konkreetse juhtumise ette, mille otsustamisega mina isiklikult ka tegemist olen teinud. Selle küsimuse pooleldi lahendamise teel pärisin oma eelkäijalt, kes oli otsustanud umbes 300—400 ehituspalki wälja anda taksihinnaga põlenud hoone ülesehitamiseks. Kuna selles piirkonnas, kust palke soowiti, metsatööstust ei olnud, siis oli metsade peawalitsus otsustanud — enne mind juba — wastawa osa ehituspuid wälja anda, et huwitatud isik ise need puud üles töötaks ja wastawa arwu palke saaks. Siin oli nii mõndagi arusaamatut

wahepeal, millest ma rääkima ei hakka, aga lõpüküsimus, mis minu kätte otsustamiseks jõudis, ja mis huwitatud isiku poolt üles seati, oli see, et palke soowija isik ütles, et tema huwitatud ei ole kättepuudest, latwadest ja seda osa tahaks edasi müüa teistele, kuid metsade peawalitsus nõuda edasimüüdawa osa eest turuhinda, mis õige ei olla. Kuna aga mets huwitatud isikule müüdi taksihinnaga oma tarwiduseks, teataw osa aga sellest metsast edasi taheti müüa teistele turuhinnaga, siis minu arwates oli metsade peawalitsus wäga õigel seisukohal: ehituspuid, mis ehituseks ära tarwitatakse, need hinnatakse taksihinnaga, mis edasimüügile lähewad, — turuhinnaga. (Th. Pool, tõer.: Wäga loomulik.) Waheltteenimiseks ei ole mingit põhjust. Kuid mina mäletan, et huwitatud isik, kes tahtis puid saada, ütles, et kui teie ei taha mulle anda taksihinnaga, siis olge head, töötage mul palgid üles ja andke palgid selle hinnaga. Noh mina arwan, et kes riiklikku metsatööstust tunneb, see ei hakka ometi riiklikku metsatööstust nii arendama, et iga isiku nõudekohaselt kõigewäiksemaid kwantumte hakatakse üles töötama. (B. Oja, tõer.: Kes niiwiisi esines?) Mina arwan, et siin ei ole isikud tähtsad, waid asi üldises mõttes, ja sellepärast jätan ka isiku nimetamata.

Edasi on siin ette toodud, et erakorraline metsamüük on eriti raskesse olukorda saatnud metsatööstuse. Mina pean ütleva, et põllutöoministeriumi seisukohalt waadatuna isiklikult igasuguse erakorralise metsamüügi wastu olen ja wõin öelda, et Wabariigi Walitsus sama seisukohta jagab. Kui aga erakorralise langi wäljaandmiseks siiski korraldus tehti, siis sel ajal, kui näha oli, et riigi majanduslik seisukord erakorralisi tulusid nõuab ja siin tuleb siis ka erakorralise metsamüügiga rehkendada. Et aga metsamüüki ei saa nii üle öö ette wõtta, ilma ettewalmistusteta, siis tuli ka erakorraline lank wälja mõõta wõi wälja ajada otsekohe, kui selgus, et riigi majanduslik seisukord raske on ja parandamiseks erakordseid abinõusid tarwitada ehk tuleb, et pärast igal tarwilikul juhtumisel oleks wõimalik osa metsa ära müüa, kui riigi rahanduslik seisukord mitte ei parane. Kuid eriti sügisel paranes riigikassa seisukord ja mida rohkem ta paranes, seda vähemaks läks huwi metsamüügi wastu

ja eriti nowembrikuu algul, mil kõneall-olew pakkumine arutamisele tuli, oli seisukord sarnane, et metsa üle normaal-
langi müüa tarwilik ei ole. Kuna aga siiski wälja oli aetud parem osa mees metsast, siis wõis selle osa realiseerimisest juttu olla, kui tema müügist wäga hea hind riigile kindlustatud oleks. Selle eesmärgiga lasksin ka Fromann ja Ko. ettepanekut kaaluda. Selle juures käis aga harilik metsalankide realiseerimine edasi, olgugi et siin üks osa pakkumisi walitsuse poolt tuli kinnitamata jätta. Eriti septembri- ja oktoobrikuu jooksul olid mõnel oksjonil juurdepakutud protsendid niiwõrd minimaalsed, et siin riigile kahjulikkude lepingutega tegemist oli. Walitsuses arutati see küsimus läbi ja otsustati, et sarnastel juhtumistel, kus pakkumised riigile kahjulikud, tuleb neid kinnitamata jätta wastawate seaduste põhjal. (M. Juhkam, tõer.: Päril õige!) Edasi, kui siin härra Tonkman püüdis näidata, et metsa müügile määramine on käesolewal aastal hoopis iserada käinud, et metsa ei ole müügile määratud, lepinguid ei ole kinnitatud ning töösturid ei ole saanud metsa rauma minna, siis wõin mina kinnitada, et siin ei ole nii palju tõsiste andmetega rehkendatud, kui just meeleolulikka lauseid õhku lastud. Mina wõin näidata andmete põhjal, kui palju meil läinud aastal, kus metsamüük wõrdlemisi elaw ja kus riik katsus hea konjunktuuri juures wõrdlemisi palju metsa müüa ja kui palju käesolewal aastal on metsa turule lastud kunni 24. nowembrini. Üks müük on minul läinud aastast arwestatud koguni 1. detsembril, kuid see ei ole suur, nimelt 120 tiinu. Kunni 24. nowembrini on läinud aastal müügile määratud 3242 tiinu. Käesolewal aastal 3173 tiinu. Kui siit maha wõtta läinud aasta 1. detsembri müük 122 tiinu, siis oleks läinud aastal müügile määratud 3120 tiinu, käesolewal aastal aga 3173 tiinu. (O. Amberg, krst.: Kas wäärtust ei saaks teada?) Wäärtus ei ole mul siin öeldud. Sellest on läinud aastal müüdüd 2529 tiinu ja käesolewal aastal 2170 tiinu. Sisse on jäänud läinud aastal 18%, käesolewal aastal 31%. See sisse jääk ei ole tingitud riigi ega metsade peawalitsuse poolt, waid sellest, et käesolewal aastal huwi metsamüügi wastu wäga väikene oli. Et riik weel suuremal määral metsa müügile ei ole määratud, siis peab ometi

sellega arwestama, et kui hind langewas tendentsis, siis ei tohi ükski omanik erilise ägedusega oma warandust müügile paisata. (A. Jürman, põl.: Kas ei olnud teine põhjus weel?) Kuidas seal üksikud kalkuleerisid, see on igatahes nende asi, kuid need langid, mis sisse on jäänud, lähewad uuesti müügile ja riik ei mõtlegi neid omale jätta. (M. Laarmann, põl.: Walitsus ajas ise hinnad maha. The Pool, tõer.: Ilmaturul on ka hinnad langenud.) Kui praegusi ilmaturu hindu waadelda, siis näeme, missugune meeoleu seal walitses, hinnad on wäga palju langenud.

Edasi. Kui räägitakse, et riik wõi metsade peawalitsus on, selle peale waatamata, kui suur pakkumine oli, siiski lepingud kinnitamata jätnud, mõnes ajalehes oli wist eksikombel ära toodud, et isegi 50% on kinnitamata jäänud, siis ei wasta see tõele. Wiimaste saadud andmete järele on üle kogu riigi kinnitamata jäetud kolmsada nelikümmendkaks tiinu ja 838 üksikut puud, keskmiselt on siin juurde pakutud 3%, mõnel üksikul juhtumisel aga ½% ja sagedasti weelgi vähem. Kui wõrrelda, et meil tänawu aasta eriti soodne ei ole ja alguses, nagu oktoobrija septembrikuul wõrdlemisi odawate hindadega on müüdnud, kuid sellegi juures keskmiselt enam kui 20% taksile juurde pakuti, siis on selged need põhjused, mis pärast 342 tiinu maad kinnitamata pidi jääma ja uuesti oksjonile minema. Minu arwates on walitsus toimetanud täiesti riigi huwides ja teisiti toimetada ei oleks tohtinud.

Lõpuks weel märkus selle kohta, mis arupärimise põhjendamisel ette kanti, nagu oleks meie töösjuritule kolmepäewaline tähtpäew antud selles mõttes, kas nad tahawad lepingut wastu wõtta wõi mitte. Mina wõin siin päris otsekoheselt ja awalikult kinnitada, et minul kawatsumis oli teatud lepingukawa, mis ühe firma poolt soowitawaks peeti, teatawaks teha ka teistele firmadele, et neis huwi äratada ja et nad wõiksid lühikese aja jooksul teatada, kas nad sarnasekujulise lepingu poolt on wõi mitte ja kas see neid üldse huwitab wõi ei. See leping oli metsade peawalitsuse poolt lühikese kaaskirjaga teatud äridele kätte saadetud. Niipalju, kui ühel järgmisel päewal ajakirjandusest jälgida wõisin, oli metsade peawalitsuse kirja teisiti tõlgitsetud, kui see metsade

peawalitsuse, eriti aga minu poolt kawatsetud oli. Tegin kohe metsade peawalitsusele täiendawa korralduse, et ta nendele firmadele, kellele ta on lepingu kawa saatnud, täiendawalt seletaks, kuidas kolmepäewalist tähtaega tuleb mõista. Samuti wõin kinnitada, et samal wõi ühel järgmisel päewal, kui ma nimetatud kawad käskisin oma kodumaa firmadele teatawaks teha, oli minul ühe suurema omanaa firma esitajaga jutuaamine. Sel korral tähendasin mina ka täpselt ära, mis mõttes kawa tuleb wõtta. Sel korral oli minul seige, et ei eriti põllutöoministeeriumi ega ka Wabariigi Walitsuse seiskohalt riigil mingisugust ruttu ei olnud, vähemalt sel ajal ei paistnud olewat erakorralise langi müümisel ülepeakaela toimetada. Kui aga tõsised huwid tekiwad metsa ostmiseks ja selle juures pakkumine tuleb, mis riigi huwisid täiel määral kindlustab, siis ei ole mingisugust põhjust wäljaaetud lanki müümata jätta, samawõrd kui ei ole põhjust erakorralist lanki, meie paremat metsa, müügile lasta keskparase wõi koguni odawa hinnaga.

Juhataja **K. Wirma**: Palun arupärijaid teatada, kas neid antud wastus rahuldab.

K. Tonkman (põl.): Teatan arupärijate nimel, et meie antud wastusega rahuldatud ei ole. On andmed ette toodud, mis rewideerimist nõuawad, sellepärast palun läbirääkimisi järgmisel arupärimiskoosolekul pidada.

Juhataja **K. Wirma**: Ettepanek on tehtud läbirääkimisi pidada järgmisel arupärimiskoosolekul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 12.25 min.

Pärast waheaga jätkub koosolek kell 1.10 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Juhataja **K. Wirma**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

**13. M. Laarman'i,
J. Nuut'i ja K.
Tonkman'i arupä-
rimise-ettepanek
Wabariigi Walit-
susele põllupidaja-
tele elukorterite
ehituslaenude
mitteväljaand-
mise asjas.**

(„Arupärimise-ettepaneku tekst: Wabariigi 1924. a. eelarwes operatsioonifondi summade hulgas rahaministeeriumile on üles võetud 25 miljonit marka laenude andmiseks põllupidajatele elukorterite ehitamiseks („Riigi Teataja“ nr. 53/54 -- 1924. a.) Wabariigi Walitsuse ülesandeks jäi kiire korras välja töötada määrused, mille põhjal need laenud välja antakse.

Senni ei ole aga Wabariigi Walitsus veel neid määrusi välja töötanud, mille tõttu põllumajandusliikudeks ehitusteks määratud fondisummas laenusamine võimalik ei ole olnud, kuigi selle järele põllupidajate hulgas tungiw tarwidus olemas. Möödunud ikaldusaasta tagajärjel aina suurenes see tarwidus, eriti nendel põllupidajatel, kes õnnetuste, eriti tulekahjude läbi oma peawarju ja waranduse kaotanud.

Pöörame sellepärast Wabariigi Walitsuse poole alljärgnewate küsimustega:

1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et põllumajandusliikude ehituslaenude järele tungiw tarwidus olemas?

2) Mis põhjusel on senni välja töötamata need määrused, mille alusel nimetatud laenusid välja saaks anda?

3) Kas ja millal kawatseb Wabariigi Walitsus need määrused välja töötada ja põllupidajatele elukorterite ehituseks laenusid välja andma hakata?

9. detsembril 1924. a.

Riigikogu põllumeestekogude rühma liikmed:

M. Laarman.
J. Nuut.
K. Tonkman.“)

M. Laarman (põl.): Õieti ei oleks käesolewa arupärimise põhjendamiseks palju sõnu tarwis, kuna see wist igatühele seletamata selge on, mis arupärimise tekstis ette pandud. Ma julgeksin ainult mõned lühikesed tähendused siin veel ette tuua.

Pika sõja ajal ja sellele järgnewatel rasketel majandusliikudel aastatel on meie rahwa liikmed üldiselt palju oma warandusest kaotanud ja hulga kehwe-maks jäänud kui enne sõda. Eriti käib

küll see wäide põllupidajate kohta, kuna see klass on pidanud peale üldiste kohustuste weel sõja ja muud kulusid otsekoheste maksude näol ja sõjawarustuse andmise kandma. Loomulikult pidi niisugune seisukord nende majapidamiste peale häwitawalt mõjuma. Ja on ka mõjunud. Lühikesed rahuaastad, mis tulid sõja järele, on kulunud peasjalikult selleks, et sõjahaawu parandada, kuid põllumehed ei ole siiski jõudnud niikaugele, et isegi oma elumajasid, mis sõjaajal lagunenud, korda seada ega teisi tarwilikka hooneid ehitada, selleks puudub neil lihtsalt jõud. Enne sõda leidis põllumeeste hulgas suur hulk sarnaseid, kellel niipalju tagawaraks oli kogutud, et tuleõnnetuse korral häwinenud hooneid uuesti korda seada, kuid nüüd on nii jõukaid wäga wähe ja neid wõiks õieti näppude peal üles lugeda. Mina olen wäga paljudes kohtades liikunud ja wähe leidub põllumeeste seas sarnaseid, kes näiteks wõiks ühe miljoni välja panna, mida praegu enam-wähem korralik elumaja maksma läheb. Lugupeetud rkl. härra Martna — teda ei ole praegu siin — on mitu korda siit kõnetoolilt rääkinud elukorterite kitsikusest ja on põhjendanud ehituslaenu andmist linnakorterite ehitamiseks. Selleks otstarbeks on ka Riigikogu mitmel korral krediite lubanud üksikutele majaehitajatele. Nii on ka tänawuses riigi eelarwes 125 miljonit selleks otstarbeks üles võetud. Kuid maal ei ole korterikriisi mitte vähem kui linnas, mõnel juhtumisel on tema isegi terawam kui linnas. Ma mõtlen siin iseäranis meie uute põllumeeste — meie asunikude — peale, kes on pidanud talusesse asuma, kus puuduwad hooned. Asunikudele on ka riigi eelarwe korras mitmel korral ehituslaenu-deks summasid antud ja ka tänawuses riigi eelarwes leiame summasid, mis peawad aitama seda puudust vähendada. Põllutöoministeeriumi operatsioonifondide hulgas on asunikude ehituslaenu 5 miljonit ja toetuslaenu 75 miljonit. (Rahaminister O. Strandman: Juurde antud weel 125 miljonit!) Ja juurde antud weel 125 miljonit, nagu härra rahaminister ütleb. Mina ei tea, kuipalju neist summadest lõpulikult on välja antud, igatahes wist suur osa. Kui riigi eelarwe arutamise korral need summad üles wõeti, siis tegid põllumeeste rühma esitajad ettepaneku, et hädalistel kordadel ka põllumeestel oleks summa-

sid, mida wõiks korterite ehitamiseks tarwitada. Selleks otstarbeks wõeti põllumeeste rühma esitaja ettepanekul üles 25 miljonit marka. Nüüd on sellest ajast, kui riigi eelarwe „Riigi Teatajas“ ilmunud, — ta on ilmunud 17. aprillil — juba 8 kuud möödunud, kuid mida asjata on oodatud, — on need määrused, mille järele wõis andma hakata ehituslaenu põllumeestele, ja neid määrusi ei ole weel senniajani ilmunud. Sellepärast tekib nende seas, kes põllumeeste hulgast on palunud ehituslaenu, arusaamatusi ja osalt ka rahutust. Et nüüd neile hädalistele, kellel näiteks majad on põlenud wõi mõne muu õnnetuse läbi warandus häwinenud, leida wõimalusi saada laenusid — sest teatawalt on praegune rahaliikumine nii wäike, et mujalt neid laenusid saada ei ole — selleks tuleb selle küsimuse kohta seletust anda, selgitust tuua ja osalt ka arusaamatusi selgitada, missuguseks otstarbeks on ka käesolew arupärimine esitatud. Mina julgen loota, et austatud Riigikogu liikmed siin kaasa aitawad, et Wabariigi Walitus seda seletust anda wõiks ja et käesolew arupärimine wastu wõetaks.

Juhataja **K. Wirma**: Kes käesolewat arupärimis-ettepanekut toetawad, palun kätt tõsta. (Hääletatakse.) Arupärimise poolt on 35 Riigikogu liiget, seega on arupärimine wastu wõetud.

Aruandja puudumise pärast jääwad wahele 11. ja 12. päewakorra-punkt.

14. Kohtuministeeriumile 1924. a. korraliste kulude lisaeelarwe arwel eelkrediidi awamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega pealkiri ja §§ 1 ja 2.

Kohtuministeeriumile 1924. a. korraliste kulude lisaeelarwe arwel eelkrediidi awamise seadus.

§ 1. Määratakse kohtuministeeriumile eelkrediiti 1924. a. korraliste kulude lisaeelarwe arwel peatükk IV. § 42-da järele (wangide ja Harku kolonii kaswandikude toitmine) Mk. 7.000.000.—

§ 2. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Juhataja **K. Wirma**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär**: Panen ette seadus wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.): Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

15. 1925. aastal tegelikku kaitsewäeteenistusse wõtmise ja sellest wabastamise seadus — III lugemisel.

Riigikaitse komisjoni aruandja **H. Laretei** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—5.

1925. aastal tegelikku kaitsewäeteenistusse wõtmise ja sellest wabastamise seadus.

§ 1. 1925. aastal kutsutakse tegelikku kaitsewäeteenistusse kõik 1904. aastal sündinud meeskodanikud.

§ 2. Kutsutute wastuwõtmine sünnib kaks korda aastas: 1) 15.—30. jaanuarini wõetakse wastu need, kes on sündinud enne 1-st juulit 1904. a., ja 2) 15.—30. septembrini need, — kes on sündinud peale 30. juunit 1904. a.

§ 3. Teenistusse ilmuma peawad:

1) jaanuarikuus wastuwõetud nooredmehed, a) kes ratsawäkke, merewäkke wõi merekindlustesse määratud, — 1-sel weebruaril 1925. a., ja b) kõik teised — 5-dal aprillil 1925. a.;

2) septembrikuus wastuwõetud nooredmehed, a) kes merewäkke wõi merekindlustesse määratud, — 1-sel weebruaril 1926. a., ja b) kõik teised — 10. oktoobril 1925. a.

Teenistusaja alguseks loetakse teenistusse ilmumise päew. Tähtajal mitteilmunuile loetakse teenistusaja algus järgmise kuu esimesest päewast pärast wäeosasse ilmumist:

§ 4. 1925. aasta jooksul wabastatakse ajateenijaid kaitsewäelasi tegelikust kaitsewäeteenistusest iga kuu esimesel kuu-päewal järgmiselt:

1) kõiki neid, kes ei teeni merewäes, merekindlustes, inseneeriwäes raadio-telegrafistide kursustel ja lennuwäes moto-

ristide kürsustel. — kui nemad selleks ajaks 20 kuud on ära teeninud;

2) kõiki neid, kes teenivad merewäes ja merekindlustes, — kui nemad selleks ajaks 22 kuud on ära teeninud, ja

3) kõiki neid, kes inseneeriwäes raadio-telegrafistide kursustel ja lennuwäes motoristide kursustel teenivad, — kui nemad selleks ajaks 24 kuud on ära teeninud.

§ 5. Wabariigi Walitsusel on õigus tagawara ohwitseri ettevalmistuse otsarbeks erikursustele komandeeritud kaitsewäelasi tegelikus teenistuses kinni pida kuni kursuste lõpetamiseni.

Juhataja **K. Wirma**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb tagasi wahelejäänud 11-da päewakorra-punkti juurde.

**16. Kaubandus-
tööstuskoja
seadus — re-
daktsioon.**

Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Anderkopp**: Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Kaubandus-tööstuskoja seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel wastuwõetud kujul ühes järgmiste muudatustega: esimene parandus — § 1: Muuta sõnade järjekorda, üle viies sõnad „awalik-õiguslikul alusel“ kolmandast reast esimesesse ritta sõnade järele: „eesmärgiks on ühendada“, mis redaktsiooniliselt selgema mõiste seadusele annab.

(Koosolekut hakkab juhutama esimees **J. Tõnisson**.)

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Teine parandus: § 2 punkt 12: lugeda „otsarbele“ asemel „eesmärgile“, mis kooskõlas eelmiste paragrahwidega.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Kolmas parandus: § 6 wiimane lause: kin-

nitatakse Wabariigi Walitsuse poolt, peab olema — kinnitab Wabariigi Walitsus.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Neljas parandus: § 11 punkt 1: täielised ühised“ asemele lugeda „täisühisused“, (Полное товарищество) nagu see meil harilikult tarwitusel on.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Viies parandus: § 17, 3 rida: „selle liigi“ asemel lugeda „wastawa liigi“, mis kooskõlas seaduse teiste paragrahwidega.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Kuues parandus: § 18 teine lõige, teine rida „nende ühisuste“, asemel lugeda „niisuguste ühisuste“.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Seitsmes parandus: § 22, 3 rida: „ligem koosseis“ asemel lugeda „lähem koosseis“, mis kooskõlas eelmiste lõigetega samas paragrahwis.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Kaheksas parandus: § 25, punkt 1, teine rida: „eelolewa aasta kohta“ asemel lugeda „eelolewaks aastaks“.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Üheksas parandus: § 28 lugeda terwena uues redaktsioonis üksikute sõnade ümberpai-

gutamisega, mis paragrahwi kuju palju selgemaks teeb:

§ 28. Kõik Eesti kodanikud, väljamaalased, ühisused ja seltsid, kes on lünnastanud § 10 tähendatud äritunnistused, maksavad ühes riigi ärimaksuga kaubandus-tööstuskoja ülewalpidamise kulude katmiseks põhimaksuna lisamaksu, koja peakoosoleku poolt kindlaksmääratud protsendilises wahekorras riikliku ärimaksuga. Lisamaksu ülemmäär ei tohi tõusta üle 5% kõikidest riigi ja omavalitsuste heaks wõetawatest ärimaksudest (põhiärimaks, lisaärimaks ja kapitaalimaks).

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Kümnes parandus: § 29 wiitlane lõike, esimene rida: „äratähendatud“ asemele lugeda „tähendatud“, mis meil harilikult tarwitusel.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: 11-nes parandus: § 33, esimene rida: „kus seaduses ehk nende põhjal“ asemel lugeda „kus seadustes wõi nende põhjal“, mis keeleliselt õigem.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: 12-nes parandus: § 33, neljas rida: „koosseisudes“ asemel lugeda „koosseisudest.“

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud. — seega on kõik redaktsiooni komisjoni parandused wastu wõetud.

17. Kaubandus-tööstuskoja elluwiimise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **A. Anderkopp**: Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Kaubandus-tööstuskoja elluwiimise seaduse lõpulik redaktsioon Riigikogu

poolt kolmandal lugemisel wastu wõetud kujul ühes järgmiste muudatustega:

Esimene parandus — § 1 punkt 7 muuta järgmiseks iseseiswaks lõikeks, kuna muidu see paragrahw sisuliselt mitte arusaadaw ei ole ja nimelt lugeda „Kaubandus-tööstusministril on õigus komiteesse oma esitajat nimetada kaasaotsustamise õigusega“.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Parandus teine — paragrahw 4, teine rida lugeda § 29 asemele § 28. See parandus on tingitud sellest, et kaubandus-tööstuskoja seaduses jäeti üks paragrahw wälja, nimelt, § 15 ja paragrahwide järjekord muutus. Redaktsiooniliselt ei ole aga kaubandus-tööstuskoja elluwiimise seaduses seda parandust tehtud ja § 29 oli sisse jäetud. Loomulikult peab see paragrahw 28 olema.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus teine wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp**: Parandus kolmas — § 8 esimene rida sõnade asemel „tegewuse algamist“ lugeda „tegewusse astumist“, mis kooskõlas eelmiste paragrahwidega.

Juhataja **J. Tõnisson**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus kolmas wastu wõetud.

18. Piirituse- ja wiinamüügi seaduse muutmise seadus — III lugemisel. Piirituse ja alkohooliliste jookide müügi seaduse komisjoni aruandja **R. Penno** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Piirituse- ja wiinamüügi seaduse muutmise seadus.

Asutawa Kogu poolt 27. aprillil 1920. a. wastu wõetud piirituse ja wiinamüügi seaduse („Riigi Teataja“ 1920. a. nr. 65/66) § 3 II p. 1. a. muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

Piiritust müüakse:

1) Terwishoidlikkudeks otstarweteks:

a) arstidele, hambaarstidele, ämmaemandatele, haigemajadele, ambulatooriumidele ja apteekidele — terwishoiu peawalitsuse lubade põhjal. Terwishoiu peawalitsusel on õigus lubade väljaandmist kohtadelolewate maakonna- linnarstide peale panna. Piirituse normid määratakse kindlaks terwishoiu peawalitsuse poolt.

Juhataja **J. Tõnisson**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on piirituse- ja wiinamüügi seaduse muutmise seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Ettepanek on tehtud koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Selle ettepaneku poolt on 21 — wastu 25 häält, seega on ettepanek tagasilükatud.

19. Hoolekandeseadus — II lugemisel. Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** (loeb):

V peatükk.

Hoolekannet ajutiselt töowõimetute, haigete ja nende ning wangistatud isikute ja nende perekondade eest.

§ 92. Puudustkannatajad isikud, kes oma töowõime ajutiselt kaotanud kas haiguste, wigastuste wõi mõnel muul põhjusel, ja arstiabi tarwitawad, saawad maksuta arstiabi ühes rohtude ja teiste arstimisabinõudega kunni terweksaamiseni selle walla-, alewi- wõi linnawalitsuse korraldusel, kelle piirides nemad abitarwitamise ajal wiibiwad. Kui abitarwitaja alaline elukoht ei ole selle walla-, alewi- wõi linnawalitsuse piirkonnas, kus tema abi tarwitab, on abiandjal walla-, alewi- wõi linnawalitsusel õigus kantud kulusid käesolewa seaduse §§ 21 ja 22 ettenähtud korras ja tähtaegadel tagasi nõuda sellelt walla-, alewi- wõi linnawalitsuselt, kus abisaaja alaline elukoht abisaamise ajal on. Samadel tingimistel saawad arstiabi ka haiged, kes küll oma töowõimet kaotanud ei ole, kuid kelle teenistus wõi sissetulek ei wõimalda tarwiliku arstiabi saamist nende eneste kulul.

Arstiabi all mõistetakse niihästi ambulatoorset kui ka kodus arstimist, nii-

sama ka arstimist haigemajas ühes täieliku ülalpidamisega.

K. Tamm (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Selle paragrahwi lõpp on niimoodi redigeeritud, et see wõib waidlusteks põhjust anda. Siin on nimelt öeldud, et samadel alustel ja samadel tingimistel saawad arstiabi ka haiged, kes küll oma töowõimet kaotanud ei ole, kuid kelle teenistus wõi sissetulek ei wõimalda tarwiliku arstiabi saamist nende eneste kulul. Selle üle wõib väga palju waielda. See wõib väga waieldawaks saada, kas teenistus wõi sissetulek wõimaldab arstiabi oma kulul wõi mitte. Peale selle wõimaldab see redaktsioon ka seda, et warandusega isikud, neil wõiwad olla kas suured maaplarakad wõi ühed wõi teised warandused, saawad arstiabi maksuta. Wõib olla, et nendel ei ole ajutist sissetulekut ega teenistust, et neil on kulusid rohkem kui tulusid, aga see ei ole mitte wastuwõetaw, et warandustega isikud wõiksid teatud juhtumistel hoolekandelist abi saada. Neil põhjustel teen ettepaneku § 92-se 1 lõike wiimane lause wälja jätta, hakates sõnaga „samadel“ ja lõpetades sõnaga „kulul“.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Selles lauses on ette nähtud arstiabi wõimaldamine neile, kes küll oma töowõimet kaotanud ei ole, kuid kellel siiski ei ole warandust ega sissetulekut sedawõrd, et nemad ise wõiksid omale arstiabi wõimaldada. See on iseenesest küllalt selge lause, kuid teda selgitawad weel § 96. ja järgmised. § 96-as on öeldud, et need isikud ja perekonnad, kes üles loetud § 92-ses, saawad abi laenu ja § 97-as on ette nähtud see kord, kuidas seda laenu sisse nõutakse. Kui neil on warandus ja sissetulek ja on wõimalik sellest warandusest kulu katta, siis nõutakse see sisse. (Wahelhüüe paremalt poolt: Kohtuteel wõi kuidas?) See on ka ette nähtud, kuidas kulud sisse nõutakse, nii et mingisugust hädaohtu selles paragrahwis ei ole. Mina ei saa härra Tamm'e parandusega ühineda.

Juhataja **J. Tõnisson**: Hääletamisele tuleb rkl. Tamm'e parandus wälja jätta § 92-se 1-se lõike wiimane lause.

(Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 21 häält, vastu — 25, ettepanek on tagasi lükatud. (Hüüded: Sedelitega!) Et seda õigus on nõuda, palun sedelid välja jagada. Palun neid, kes ettepaneku poolt, kirjutada sedelile „poolt“, kes vastu — „vastu“. (Hääletatakse.) Palun ettepanekuid teha häälte lugemise korra kohta. (Hüüded: Juhatus!) Selle ettepaneku vastu ei olda, loen ettepaneku vastu võetuks. Palun juhatusel liikmeid häälte lugemisele asuda. Hääletamise tagajärjed on järgmised: Ettepaneku poolt 22 häält, vastu — 29, erapooletuid — 2, seega on rkl. Tamm'e ettepanek tagasi lükatud.

Panin § 92 hääletamisele sel kujul, nagu ta komisjoni poolt esitatud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusena on § 92 vastu võetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 93. Eelmises paragrahvis nimetatud ambulatoorsel wõi kodus rawitsusel olewad isikud, kes haiguse tõttu oma ülalpidamise wõimaluse kaotanud, on õigustatud toiduaineid wõi nende muretsemiseks rahalist abi saama selle walla-

alewi- wõi linnawalitsuse korraldusel, kus haige rawitsusel on, kuid selle walla-alewi- wõi linnawalitsuse kulul, kus tema abitarwitamise ajal alaliselt elab.

Käesolewa paragrahwi esimene sõna on „esimeses“, peab aga olema „eelmisest“, nagu ma ka ette kandsin.

K. Tamm (põl.): Aruandja wist juba tegi selle paranduse, mis mina teha tahtsin, nimelt käesolewa paragrahwi esimese sõna „Esimeses“ asemel wõtta „eelmises“.

Juhataja **J. Tõnisson**: Aruandja on juba nimetatud paranduse teinud, sellepärast see eraldi hääletamisele ei tule.

20. Koosoleku lõpetamine kwoorumi puudumisel. Rkl. Martinson'i poolt on kirjalik ettepanek tulnud kwoorum kindlaks teha. Palun sekretääri helistada. (Helistatakse kõrwalruumidesse.) Koos on 40 Riigikogu liiget, seega puudub kwoorum.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 1.55 min. päewal.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson**.

Abiesimees **K. Wirma**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.